

Nr 32

LANDSKAPSLAG

om barnomsorg och grundskola

Föredragen för Republikens President¹ den 28 februari 2020

Utfärdad i Mariehamn den 12 mars 2020

I enlighet med lagtingets beslut² föreskrivs:

DEL I
ALLMÄNT

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag innehåller bestämmelser om kommunens utbildningsverksamhet samt om läroplikt och rätt till barnomsorg, förundervisning och skolgång.

Utbildningsverksamheten omfattar barnomsorg, grundskola samt grundskoleutbildning för andra än läropliktiga.

Verksamheterna bedrivs under kommunal eller privat ledning.

2 §

Syfte

Syftet med denna lag är att se barnets och elevens utveckling som en helhet och stärka samsynen i barnomsorgens och grundskolans omsorg, fostran och utbildning. Det ska säker-

ställas att alla barn, oberoende av ekonomiska och sociala förhållanden eller funktionsnedsättningar har tillgång till en inkluderande och jämlik barnomsorg och grundskoleutbildning samt att främja livslångt lärande för alla.

3 §

Verksamhetskultur

Verksamhetskulturen ska främja en trygg, säker, hälsosam och inspirerande miljö med arbetsro.

Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt att tidigt identifiera hinder för utveckling och lärande och att sätta in stödfunktioner i förebyggande syfte. Undervisning och fostran ska vara inkluderande och ordnas i samarbete med vårdnadshavarna, föräldrarna och andra personer som svarar för barnets vård och fostran.

Barn- och elevhälsan ska främja barnens fysiska, psykiska och sociala hälsa och välfärd.

4 §

Barnets bästa

Då barnomsorgen och grundskoleutbildningen planeras, ordnas och tillhandahålls samt i allt beslutsfattande som gäller barnomsorg och

¹ Lagens del II 6 kap. 32 § 2 mom., del II 9 kap. 45 §, del III 3 kap. 10 § 2 mom., del III 13 kap. 72 § 2 mom., den nästista och sista meningen i del III 13 kap. 74 § 1 mom., samt del VII 2 kap. 7 § 1 mom. förordnades att förfalla.

² LF nr 28/2018-2019

LKU bet. nr 23/2018-2019

grundskoleutbildning ska man i första hand se till barnets bästa. Med barn avses varje människa under 18 år.

Barn ska få lära sig om sina rättigheter och ska ha en möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som gäller dem. Barnets åsikter ska beaktas i förhållande till barnets ålder och mognad.

5 §

Icke-diskriminering

Alla barn och elever har rätt till en likvärdig barnomsorg och grundskoleutbildning utan trakasserier och mobbning oavsett kön, sexuell läggning, könsöverskridande identitet eller uttryck, funktionsnedsättning, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning eller annat skäl.

6 §

Språk

Språket inom barnomsorgen och grundskolan är svenska. Verksamheterna ska stöda barn och elever med ett annat modersmål än svenska och ge dem en god grund för sin kulturella och språkliga identitet.

Svenska är verksamhetsspråk även inom barnomsorg som kommunen ordnar genom att köpa barnomsorgstjänster av en annan huvudman, inom ersättande skolor samt i de undervisningstjänster som köps in för grundskoleundervisning för andra än läropliktiga.

Vid språkundervisningen i grundskolan kan det aktuella språket för språkundervisningen användas som undervisningsspråk. Vid tillfällig undervisning kring ett visst tema kan ett undervisningsspråk som anknyter till temat användas. Vid viss inriktning av undervisningen kan landskapsregeringen ge tillstånd till att även ett annat språk än svenska används som undervisningsspråk.

Vid hemspråksundervisning för en elev med ett annat hemspråk än svenska kan det aktuella hemspråket användas som undervisningsspråk.

Vid stödundervisning för en elev med ett annat modersmål än svenska kan elevens modersmål används som undervisningsspråk.

Teckenspråk eller ett annat alternativt kommunikationssätt kan i enlighet med behov hos barn och elever med funktionsnedsättning, användas inom barnomsorgen och som undervisningsspråk.

7 §

Bibliotek

Det ska finnas ett bibliotek i närheten av varje grundskola. Varje daghem ska ha möjlighet att använda ett bibliotek i kommunen.

I biblioteket ska det finnas litteratur som inspirerar och stöder barns läsutveckling och material som stöder innehållet i läroplanerna.

8 §

Kommunens uppgifter

Kommunen är huvudman för kommunens utbildningsverksamhet. Kommunen ska planera, utveckla, genomföra, samordna, uppfölja och utvärdera utbildningsverksamheten i kommunen. Kommunen ansvarar för att denna lag följs och att den verksamhet som regleras i lagen erbjuds i kommunen.

Kommunen ska då den organiserar barnomsorgen och grundskoleutbildningen samarbeta med de instanser som ansvarar för idrott och kultur, barnskydd och annan socialvård, rådgivningsverksamhet och övrig hälso- och sjukvård samt med andra kommuners utbildningsverksamhet och aktörer.

Den grundskoleutbildning som avses i denna lag kan kommunen ordna själv eller i samarbete med andra kommuner eller genom att köpa tjänster från annan offentligt finansierad skola på Åland vilken beviljats tillstånd att bedriva grundskoleutbildning. Kommunen ansvarar för att den undervisning och de tjänster som den köper ordnas i enlighet med denna lag.

DEL II

BARNOMSORG

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Målsättning

Barnomsorgen ska genom god omsorg, lek-möjligheter och pedagogisk verksamhet vara ett stöd för vårdnadshavarna i deras ansvar för barnets fostran och därigenom bidra till att alla barn får goda uppväxtvillkor.

Barnomsorg bedrivs i nära samverkan med hemmet, har barnets ålder och individuella behov som utgångspunkt och främjar en allsidig fysisk, emotionell, social och kognitiv utveckling. I all barnomsorg ska barnets behov av lek, trygga och varma människorelationer samt positiva erfarenheter som stärker självkänslan tillgodoses. All omsorg och pedagogik ska beakta barn i behov av särskilt stöd.

Barnets och vårdnadshavarnas livsåskådning ska beaktas och respekteras i planeringen av barnomsorgsverksamheten.

Barnet ska ges möjlighet att påverka verksamhetsinnehållet utifrån sin mognadsgrad.

2 §

Barnomsorgens styrdokument

Landskapsregeringen beslutar i enlighet med del II 8 kap. 42 §, 2 mom. om en *läroplan för förundervisningen*.

Kommunfullmäktige ska enligt del VI 2 kap. 4 § anta en *utbildningsstadga* för barnomsorgen med de allmänna grunderna för barnomsorgens verksamhet.

Varje gruffamiljedaghem, daghem och fritidshem ska göra upp en arbetsplan som beskriver hur verksamheten ska genomföra

- 1) barnomsorgens målsättning,
- 2) förundervisningen i enlighet med den läroplan som landskapsregeringen fattat beslut om enligt 1 mom.,
- 3) sådana anvisningar som landskapsregeringen utfärdat med stöd av denna lag samt
- 4) samverkan med vårdnadshavarna, föräldrarna och andra personer som svarar för barnets vård och fostran.

Arbetsplanen ska godkännas av kommunen. Vårdnadshavarna ska informeras om innehållet i arbetsplanen.

2 kap. Verksamhetsformer

3 §

Verksamhetsformer

Barnomsorg bedrivs som daghemsverksamhet, fritidshemsverksamhet och lekverksamhet.

4 §

Daghemsverksamhet

Daghemsverksamheten erbjuder omsorg, lekmöjligheter och pedagogisk verksamhet för barn under skolåldern.

Daghemsverksamhet bedrivs som

- 1) *familjedaghem* med minst en familjedagvårdare och högst sex barn, varvid barn under tre år räknas som 1,5 barn,
- 2) *gruffamiljedaghem* med två familjedagvårdare och högst åtta barn samt
- 3) *daghem* med sådan personal som avses i del II 3 kap. 10 § och nio eller flera barn.

5 §

Specialbarnomsorg

Daghemsverksamheten ska i enlighet med bestämmelserna i del II 7 kap. erbjuda behövliga specialpedagogiska åtgärder till barn i behov av särskilt stöd genom specialbarnomsorg.

Med barn i behov av särskilt stöd avses barn som har svårigheter på grund av en medfödd eller senare uppkommen fysisk, psykisk, kogni-

tiv, sensorisk, emotionell och/eller intellektuell funktionsnedsättning eller som utan individuella stödåtgärder löper risk att drabbas av sådan.

6 §

Förundervisning

I daghem ges förundervisning som en pedagogisk verksamhet som stöder barns allsidiga utveckling och beredskap för fortsatt lärande i skolan.

Förundervisningen kan integreras i den dagliga verksamheten i daghemmet och organiseras som åldersintegrerad pedagogisk verksamhet eller som åldersenhetlig verksamhet för barnet året före läroplikten börjar.

Förundervisningen utgörs av de målstyrda processer som under ledning av lärare i barnomsorgen syftar till utveckling och lärande. Omsorg, lek och lärande bildar tillsammans en helhet.

Förundervisningen ges i enlighet med den läroplan som landskapsregeringen fattat beslut om. För förundervisningens planering och genomförande ansvarar en lärare i barnomsorgen eller någon annan personal som är behörig i enlighet med vad som bestäms i landskapsförordning.

7 §

Fritidshemsverksamhet

Fritidshemsverksamheten erbjuder dagtid under skoldagarna omsorg och en meningsfull fritid för barn och ungdomar som har rätt till det enligt bestämmelserna i denna lag.

Fritidshemsverksamheten kan organisatoriskt bedrivs i en skola, ett daghem, ett fritidshem, ett familjedaghem eller ett specialfritidshem samt i andra för ändamålet godkända lokaler.

8 §

Lekverksamhet

Lekverksamheten erbjuder barn som inte har börjat skolan lekmöjligheter inomhus eller utomhus under ledning och uppsikt av personal. Lekverksamheten erbjuds under 10 - 15 timmar per vecka.

3 kap. Verksamhetsgrunder

9 §

Verksamheternas personalsammansättning

Bestämmelser om vilken personal som ska finnas inom barnomsorgsverksamheter och leda enheterna finns i del V 1 kap. 3 §.

Personalen på ett daghem ska ha gymnasieexamen eller högskoleexamen i enlighet med de behörighetskrav som närmare fastställs i en landskapsförordning. Minst var tredje anställd ska ha högskoleexamen.

På varje avdelning i ett daghem ska det finnas minst en anställd med högskoleexamen. Med avdelning avses en organisatorisk och återkommande administrativ indelning av barn i ett daghem.

I samband med tillfälliga gruppindelningar eller helger samt kvälls- och nattetid kan verksamheten ledas av en anställd med avslutad gymnasieutbildning. Med grupp avses en tillfällig funktionell indelning av barn som hör till en avdelning. I en grupp kan det ingå barn från en eller flera avdelningar.

På ett fritidshem som har fler än 12 barn ska det finnas minst en fritidspedagog med högskoleexamen.

10 §

Verksamheternas personaldimensionering

Personaldimensioneringen i varje barnomsorgsverksamhet ska vara tillräcklig med hänsyn till barnens antal, ålder, vårdtid, säkerhet, behov av särskilt stöd och planerad aktivitet. Kommunen ska tillsammans med daghemsföreståndarna se till att bemanningen på daghemmen är tillräcklig. Daghemsföreståndaren ansvarar för att personalresursen fördelas på ett ändamålsenligt sätt i förhållande till barnens vårdtid.

Om det inte finns en särskild personalresurs för ett barn i behov av särskilt stöd ska detta beaktas vid personaldimensioneringen så att barnets behov av omsorg tryggas.

För barn som är under tre år ska det finnas minst en anställd per fyra barn. För barn som är tre år eller äldre ska det finnas minst en anställd per sju barn. I ett fritidshem ska det finnas minst en anställd per 11 barn. De anställda ska uppfylla de behörighetskrav som närmare fastställs i landskapsförordning.

Kommunen kan tillåta

1) överinskrivning, så att fler barn kan finnas inskrivna i en daghemsverksamhet än vad som följer av bestämmelserna i detta kapitel om det inte medför en fortlöpande övertalighet, samt

2) övertalighet, som medför att det per månad under högst fem enstaka dagar, varav högst tre dagar i följd, kan finnas fler barn i en daghemsverksamhet än vad som följer av bestämmelserna i 3 mom. i denna paragraf.

11 §

Inomhusutrymmen

Barnomsorg ska bedrivas i lokaler som är lämpliga med hänsyn till barnens ålder, vårdtid och verksamhetens natur.

Ett daghems inomhusutrymmen ska omfatta minst tio kvadratmeter rumsyta per barn, vilket inkluderar både barnens och personalens behov.

I lokalerna ska det finnas tillgång till pedagogisk utrustning och lekutrustning samt annan utrustning som behövs i verksamheten. Tillgängligheten ska säkerställas.

Landskapsregeringen kan i enskilda fall bevilja undantag från de krav på lokalernas yta som anges i denna lag, om lokalerna ändå bedöms vara lämpliga med beaktande av kraven i 1 mom.

12 §

Utomhusområden

I anslutning till ett daghem ska det finnas ett utomhusområde för barnens aktiviteter med tillgång till utrustning som främjar leken.

Ett daghems utomhusområde ska till storlek och utformning ge tillräckligt utrymme för flera barns eller barngruppers samtidiga lekar och ge personalen goda möjligheter till uppsikt. Tillgängligheten ska säkerställas.

Utomhusområdet ska vara tryggt att vistas på. Personalen ska genom goda rutiner och uppsikt bidra till detta.

4 kap.

Rätten till och ansökan om barnomsorg

13 §

Rätt till barnomsorg

Efter att föräldrapenningsperioden har upphört har vårdnadshavaren rätt till kommunal barnomsorg för sitt barn i den omfattning som bestäms i detta kapitel. Barnomsorgen ska om möjligt ordnas i den form som barnets vårdnadshavare önskar. Kommunen har rätt att prioritera behov av vistelsetid under dagen i daghemmet för barn vars vårdnadshavare förvärvsarbetar, studerar eller är arbetssökande och vars sysselsättningsplan kräver det.

Vårdnadshavare är barnets föräldrar eller den som anförtratts vårdnaden om barnet och som avses i lagen om vårdnad om barn och umgängesrätt (FFS 361/1983).

14 §

Rätt till daghemsverksamhet

Vårdnadshavaren har rätt till kommunal barnomsorg 25 timmar per vecka för de barn som har fyllt tre år till dess läroplikten börjar.

Förutom den rätt till barnomsorg som avses i 1 mom. har vårdnadshavaren rätt till barnomsorg

a) under den tid då vårdnadshavaren förvärvsarbetar eller studerar till dess att barnets läroplikt börjar,

b) minst 25 timmar per vecka under den tid då vårdnadshavaren är arbetssökande samt utöver denna tid då den arbetssökandes sysselsättningsplan enligt landskapslagen (2006:8) om arbetsmarknadspolitisk verksamhet kräver det,

c) under den tid då moderskapspenning utbetalas, för barn som bor i hushållet och är under tre år och har en barnomsorgsplats,

d) under den tid då barnet har behov av särskilt stöd som avses i del II 2 kap. 5 § 2 mom. i den omfattning som bedöms vara lämplig för barnet, till dess läroplikten börjar,

e) under den tid det är nödvändigt för barnet till följd av flerbarnsfödelse, funktionsnedsättning enligt landskapslagen (2010:50) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om service och stöd på grund av handikapp eller sjukdom i familjen, eller andra liknande skäl samt

f) om det finns särskilda skäl utöver vad som anges i a - e punkterna.

Barnomsorg i daghemsverksamhet beviljas i den utsträckning det är förenligt med barnets bästa. Endast i särskilda fall kan det anses förenligt med barnets bästa att vistas i barnomsorg i daghemsverksamhet längre än 10 timmar per dygn eller längre än 200 timmar per månad.

Rätten till samma barnomsorgsplats som tidigare, finns kvar under den tid som avses i b punkten.

Under den tid faderskapspenning utbetalas till vårdnadshavaren har han inte rätt att utnyttja en barnomsorgsplats för sitt eget barn som är under tre år och som bor i samma hushåll. Rätten till samma barnomsorgsplats kvarstår dock efter att faderskapspenningsperioden upphör.

15 §

Rätt till fritidshemsverksamhet

Vårdnadshavaren har rätt till fritidshemsverksamhet dagtid under skoldagar

a) för ett barn som går i årskurs 1 och 2 om vårdnadshavarna förvärvsarbetar, studerar eller är arbetssökande,

b) för ett barn med elvaårig läroplikt som följgör sin läroplikt,

c) för en studerande på gymnasialstadienivå som deltar i utbildning i enlighet med läroplanen för yrkesträningsundervisning, med beaktande av den studerandes behov samt

d) för ett barn i behov av särskilt stöd som bedöms vara i behov av fritidshemsverksamhet.

Fritidshemsverksamheten kan i de fall som avses i 1 mom. b och c punkterna enligt behov ordnas i ett specialfritidshem som är specialanpassat för barnet eller den studerande.

16 §

Kommunens skyldighet att som boende- eller vistelsekommun ordna barnomsorg

Kommunen ska ordna barnomsorg för de barn för vilka kommunen är hemkommun enligt lagen (FFS 201/1994) om hemkommun.

Kommunen ska ordna barnomsorg också för barn som till följd av sina vårdnadshavares arbete, studier eller motsvarande skäl är bosatta i kommunen trots att barnet inte har någon hemkommun på Åland eller barnets hemkommun är en annan kommun enligt lagen om hemkommun.

Av särskilda skäl ska kommunen tillhandahålla barnomsorg för andra barn som vistas i kommunen.

17 §

Rätt till förundervisning

Vårdnadshavaren har rätt till kommunal daghemsverksamhet med förundervisning för sitt barn under minst 20 timmar per vecka under året innan barnet börjar i grundskolan eller får motsvarande undervisning på annat sätt.

Ett barn som blir läropliktigt vid sex års ålder deltar i förundervisning som ordnas det år läroplikten börjar. Denna förundervisning kan förläggas i daghemmet eller i träningsundervisningen.

18 §

Rätt till specialbarnomsorg

Vårdnadshavaren har rätt till specialbarnomsorg för sitt barn i den omfattning det finns ett behov av det.

19 §

Ansökan, erbjudande och meddelande om barnomsorgsplats

En ansökan om en barnomsorgsplats i ett daghem, ett gruppfamiljedaghem, ett familjedaghem eller en fritidshemsverksamhet ska göras av vårdnadshavaren.

Efter att kommunen fått en ansökan om barnomsorg ska kommunen erbjuda en barnomsorgsplats inom fyra månader räknat från dagen för ansökan. Om ett barn behöver en barnomsorgsplats och behovet är brådskande på grund av vårdnadshavarnas förvärvsarbete eller studier, ska vårdnadshavarna erbjudas en barnomsorgsplats inom två veckor efter att kommunen mottagit ansökan.

En vårdnadshavare ska meddela kommunen vilken tid faderskapspenningsperioden omfattar, senast två veckor innan perioden inleds.

20 § *Definitioner*

Med den tid då vårdnadshavaren

a) *förvärsarbetar* avses den tid då vårdnadshavaren har beskattningsbar inkomst på grund av anställning eller egen näringsverksamhet,

b) *studerar* avses den tid då vårdnadshavaren är berättigad till studiestöd i enlighet med landskapslagen (2006:71) om studiestöd, eller annars genomgår en utbildning som leder till examen eller genomgår kompletterings- eller vidareutbildning som främjar yrkesfärdigheten och

c) är *arbetsökande* avses den tid då vårdnadshavaren är arbetslös arbetsökande i enlighet med bestämmelserna i landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet.

5 kap. Avgifter för barnomsorgen

21 § *Kommunal taxa för barnomsorgen*

Kommunen ska fastställa en taxa för den avgift som barnets vårdnadshavare ska betala för barnomsorgen. Av en sådan taxa ska åtminstone framgå avgiften för heltidsomsorg och avgiften per timme, om kommunen har beslutat om en timtaxa. Taxan ska avse årets alla månader. En kommun kan besluta om avgiftsfria månader eller om helt avgiftsfri barnomsorg.

22 § *Avgift för kommunal barnomsorg*

Barnomsorgsavgiften för heltidsomsorg får vara högst 240 euro per barn och månad. Då avgiften bestäms ska kommunen beakta familjens storlek.

All verksamhet ska ingå i barnomsorgsavgiften och avgifter får inte tas för verksamhet utanför barnomsorgsenheten.

Kommunen ska senast tre månader före en ändring av avgifterna införas meddela vårdnadshavarna om ändringen.

23 § *Avgiftsfrihet*

Barnomsorgsavgift uppbärs inte under det år ett barn har beviljats uppskov med att inleda

sin skolgång eller under den tid faderskapspenningsperioden varar, för den barnomsorg som vårdnadshavaren enligt denna lag har rätt till.

Barnomsorgsavgift uppbärs inte för sådan del av barnomsorgen som ges i habiliterande syfte enligt landskapslagen (1978:48) om tillämpning av lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda.

Barnomsorgsavgift uppbärs inte för förundervisning under minst 20 timmar per vecka under året innan barnet börjar i grundskolan eller får motsvarande undervisning på annat sätt.

24 § *Beräkning av avgiften*

Som grund för beräkningen av barnomsorgsavgiften får endast de inkomster läggas som överskrider bruttointkomstgränserna i tabellen nedan. Barnomsorgsavgift får inte tas ut av en familj som har en inkomst som uppgår till högst de belopp som anges i tabellen.

Familjens storlek (antal personer)	Bruttointkomst (euro/månad)
2	1 248
3	1 456
4	1 664
5	1 872
6	2 080

Vårdnadshavaren är skyldig att informera kommunen om familjens förvärs- och kapitalinkomster och kommunen har rätt att få de verifikat som behövs. Utgående från detta fastställer kommunen årligen barnomsorgsavgiften. Om inkomsterna därefter varaktigt ändras med minst tio procent ska vårdnadshavaren informera kommunen, som då ska fastställa en ny barnomsorgsavgift.

25 § *Inkomster som beaktas då avgiften fastställs*

Som avgiftsgrundande inkomst räknas

a) den inkomst som barnet har,
b) den inkomst som den vårdnadshavare som bor med barnet har samt

c) om barnet bor med endast en vårdnadshavare, den inkomst som en person som är sammanboende med vårdnadshavaren i äktenskap eller i äktenskapsliknande eller i stadigvarande former i gemensamt hushåll har.

Som avgiftsgrundande inkomst betraktas betalda underhållsbidrag för barn, periodiska underhåll till en tidigare make samt en förmån

som ska betalas i pengar och vilken i samband med en överlåtelse av en fastighet har förbehållits för en viss tid eller livstid.

26 §

Inkomster som inte beaktas då avgiften fastställs

- Som avgiftsgrundande inkomst räknas inte
- a) barnbidrag,
 - b) handikappbidrag, vårdbidrag och vårdbidrag för pensionstagare,
 - c) barnförhöjning enligt folkpensionslagstiftningen,
 - d) bostadsbidrag,
 - e) sjukvårds- och undersökningskostnader som betalas med stöd av olycksfallsförsäkring,
 - f) stöd som betalas med anledning av fullgörande av tjänstgöring som avses i militärunderstödslagen (FFS 781/1993),
 - g) studiestöd,
 - h) stöd för deltagande i sysselsättningsfrämjande utbildning enligt landskapslagen (2015:56) om sysselsättningsfrämjande utbildning,
 - i) ersättning för uppehälle enligt lagen (FFS 566/2005) om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner,
 - j) sysselsättningsstöd enligt landskapslagen om arbetsmarknadspolitisk verksamhet,
 - k) stipendier och andra understöd som utbetalas för studier, praktik eller annan behörighetshöjande verksamhet,
 - l) stöd för närståendevård,
 - m) stöd för vård av barn i hemmet samt
 - n) familjevårdararvode enligt landskapslagen (2015:18) om tillämpning av familjevårdarlagen.

27 §

Mat i barnomsorgen

Ett barn som deltar i daghemsverksamheten och fritidshemsverksamheten ska erbjudas hälsosam och lämplig kost som fyller barnets näringsbehov.

28 §

Definitioner

Med *heltidsomsorg* avses barnomsorg som överstiger 5 timmar per dygn.

Med *halvtidsomsorg* avses barnomsorg som uppgår till högst 5 timmar per dygn eller högst 25 timmar per vecka.

Till *familjen* hör den eller de vårdnadshavare som bor med barnet. Till familjen hör även den som vårdnadshavaren stadigvarande i äktenskap, registrerat partnerskap eller under

äktenskapsliknande former har gemensamt hushåll med och som inte är barnets vårdnadshavare. Till familjen hör även de barn för vilka dessa är underhållsskyldiga om de bor i samma hushåll.

6 kap.

Privat barnomsorg

29 §

Allmänt

Huvudmannen för privat barnomsorg är en fysisk eller juridisk person. Privat barnomsorgsverksamhet kan bedrivas med eller utan samhällsstöd.

Den som vill bedriva privat daghems- eller fritidshemsverksamhet ska ansöka om tillstånd hos landskapsregeringen innan verksamheten inleds.

Med en förläggningkommun avses den kommun i vilken barnomsorgsverksamheten bedrivs.

30 §

Krav på privat barnomsorg utan samhällsstöd

Privat barnomsorg som bedrivs utan samhällsstöd ska uppfylla de krav som följer av bestämmelserna i del I 1 kap. 2-5 §§ samt i del II 1 kap. 2 § i denna lag. För verksamheten ska tillstånd sökas enligt del II 6 kap. 32 § i denna lag.

31 §

Rätt till samhällsstöd

En fysisk eller juridisk person som bedriver privat barnomsorg har rätt till samhällsstöd om verksamheten beviljats tillstånd enligt del II 6 kap. 32 § i denna lag och om de krav uppfylls som följer av följande bestämmelser i denna lag: i del I 1 kap. 2-6 §§; i del II 1 kap. 2 §, 5-7 §§, del II 3 kap. 9-12 §§ och del II 4 kap. 17-18 §§.

32 §

Ansökan om tillstånd för privat barnomsorg

En huvudman som har för avsikt att bedriva privat barnomsorg ska ansöka om tillstånd för detta hos landskapsregeringen innan verksamheten inleds eller väsentligt förändras. Av ansökan ska framgå

1) huvudmannens namn, företags- eller organisationsnummer, kontaktuppgifter samt namn och kontaktuppgifter till den person som ansvarar för verksamheten,

2) adress och kontaktuppgifter till de ställen där avsikten är att den privata barnomsorgsverksamheten ska inledas,

3) myndigheternas godkännande av de inom- och utomhusutrymmen där avsikten är att den privata barnomsorgsverksamheten ska bedrivas,

4) antal barn som avsikten är att ska delta i den privata barnomsorgsverksamheten,

5) namn och kontaktuppgifter för den person som ska verka som ledare för verksamheten, samt uppgifter om dennes utbildning och arbetslivserfarenhet,

6) antalet övrig personal samt uppgifter om personalens utbildning och uppgift i den privata barnomsorgsverksamheten,

7) utdrag ur straffregistret enligt landskapslagen (2004:3) om kontroll över brottslig bakgrund hos personer som ska arbeta med barn,

8) arbetsplan för verksamheten enligt del II 1 kap. 2 § i denna lag samt

9) övriga uppgifter som behövs för att bedöma verksamhetens kvalitet, säkerhet, ändamålsenlighet och förenlighet med lag.

Landskapsregeringen ska meddela förläggningkommunen om beviljade tillstånd.

33 §

Antagning av barn

Huvudmannen för privat barnomsorg beslutar om antagande av barn.

Huvudmannen för samhällsstödd privat barnomsorg får endast neka antagande av ett barn på grund av brist på barnomsorgsplats.

34 §

Ledning av samhällsstödd privat barnomsorg

Samhällsstödd privat barnomsorg ska ledas av en daghemsföreståndare som svarar för att utrymmen, verksamhetsinnehåll och organisation uppfyller de lagstadgade kraven.

35 §

Taxa för privat barnomsorg

Huvudmannen för privat samhällsstödd barnomsorg ska fastställa en taxa för de avgifter barnets vårdnadshavare ska betala för den barnomsorg barnet utnyttjar. Taxan ska sändas till förläggningkommunen för kännedom.

36 §

Beräkning av ersättningsandel för privat samhällsstödd barnomsorg

För ett barn som erhåller privat samhällsstödd barnomsorg ska barnets hemkommun betala en ersättningsandel till huvudmannen. Ersättningen gäller sådan barnomsorg som vårdnadshavaren enligt del II 4 kap. i denna

lag har rätt till för sitt barn. Ersättningen får inte oskäligt avvika från vad en motsvarande kommunal barnomsorgsplats kostar. En kommun kan om särskilda skäl föreligger beviljas rätt av landskapsregeringen att inte betala ut en ersättningsandel till ett privat daghem eller fritidshem.

Ersättningsandelen för privat barnomsorg beräknas för varje barn under de månader verksamheten ansvarar för barnomsorgen och vårdnadshavaren inte samtidigt utnyttjar annan kommunalt finansierad barnomsorg för sitt barn.

Ersättningsandelen

a) för *heltidsomsorg för barn över tre år men under skolåldern* är 90 procent av nettodriftskostnaderna för motsvarande kommunala verksamhet.

b) för *heltidsomsorg för barn under tre år* är 175 procent av nettodriftskostnaderna för motsvarande kommunala verksamhet,

c) för *gruppfamiljedaghem* är 90 procent av nettodriftskostnaderna för motsvarande kommunala verksamhet,

d) för *halvtidsomsorg* är 60 procent av ersättningsandelen för heltidsomsorg som avses i a, b och c punkterna ovan samt

e) för *fritidshemsverksamhet* är 90 procent av nettodriftskostnaderna för motsvarande kommunala verksamhet.

Nettodriftskostnaderna är intäkterna minskade med driftskostnaderna. Driftskostnaderna är lön till personal, sociala avgifter, pensioner, materialinköp, köp av övriga tjänster för den egna serviceproduktionen, hyror, interna utgifter, planmässiga avskrivningar på anläggningstillgångar samt kalkylerad ränta på anläggningstillgångar.

Om kommunen inte har sådan motsvarande verksamhet som avses i 3 mom. ska landskapsregeringen på kommunens ansökan fastställa en ersättningsandel utgående från kostnaderna för motsvarande verksamhet i övriga kommuner på Åland.

Ersättningsandelen ska årligen justeras utgående från kommunens senast fastställda bokslut.

37 §

Förseelser mot bestämmelserna om utövande av privat barnomsorg

Den som trots anmärkning enligt del II 9 kap. 46 § bedriver privat barnomsorg i strid med bestämmelserna i denna lag, ska för *förseelse mot bestämmelserna om utövande av barnomsorg* dömas till böter. Tillsynsmyndigheten ska anmäla överträdelsen till Ålands polismyndighet.

7 kap. Stöd för barns utveckling och lärande

38 § *Allmänt*

Varje barn inom barnomsorgen har enligt sitt behov rätt till stöd för sin utveckling och sitt lärande. Stödet ges som allmänpedagogiskt stöd, specialpedagogiskt stöd och mångprofessionellt stöd.

39 § *Allmänpedagogiskt stöd*

Det allmänpedagogiska stödet är en del av barnomsorgens dagliga arbete och riktar sig till alla barn som tillfälligt behöver stöd för sin allsidiga utveckling.

40 § *Specialpedagogiskt stöd*

Specialbarnomsorg ges då barnets behov av stöd är regelbundet och då situationen kräver stöd av speciallärare i barnomsorgen. Specialbarnomsorg ska ges av kommunen i den omfattning som barnet har behov av det.

Behovet av specialbarnomsorg utreds av kommunen på begäran av vårdnadshavaren eller av personal i daghemsverksamheten. Utredningen görs av en speciallärare i barnomsorgen i samråd med vårdnadshavarna. På basen av utredningen fattar barnomsorgschefen ett beslut om specialbarnomsorg. De särskilda stödinsatserna ska utformas i samråd med barnets vårdnadshavare. Specialläraren i barnomsorgen ska göra upp en individuell plan för barnets specialpedagogiska stöd. Planen ska utvärderas kontinuerligt, dock minst två gånger per år.

41 § *Mångprofessionellt stöd*

Om ett barn trots vidtagna stödåtgärder är i behov av ytterligare specialpedagogiska stödåtgärder ska specialpedagogiskt stöd ges som en del av ett mångprofessionellt stöd. I ett mångprofessionellt stöd ingår även de stödtjänster som ges av Ålands hälso- och sjukvård samt de sociala stödtjänster som barnet är i behov av.

Bestämmelser om utredning, beslutsfattande och uppgörande av en individuell plan för barnets specialpedagogiska stöd finns i del II 7 kap. 40 §.

8 kap. Ledningsansvar

42 § *Landskapsregeringens ledningsansvar*

Landskapsregeringen har ett övergripande ansvar för utvecklingen av barnomsorgen.

Landskapsregeringen beslutar om en läroplan för förundervisningen, som ska vara samordnad med grundskolans läroplan och i tillämpliga delar ligga till grund för all daghems- och fritidshemsverksamhet.

43 § *Kommunens ledningsansvar*

Kommunen ska planera, genomföra, uppfölja och utvärdera barnomsorgen i kommunen samt erbjuda barnomsorg under de tider då vårdnadshavarna behöver det i enlighet med vad som följer av bestämmelserna i del II 4 kap. i denna lag.

Kommunen ansvarar för att den kommunala barnomsorgen utövas i enlighet med bestämmelserna i denna lag och de bestämmelser som utfärdats med stöd av denna lag.

9 kap. Tillsyn

44 § *Ansvarig myndighet för tillsyn*

Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet är tillsynsmyndighet för den kommunala och den privata barnomsorgen.

Republikens president har förordnat att lagens del II 9 kap. 45 § ska förfalla.

46 § *Anmärkning och uppmärksamgörande*

Om det vid tillsynen över barnomsorgen konstateras att huvudmannen vid ordnandet eller genomförandet av en verksamhet enligt denna lag har förfarit felaktigt eller underlåtit att fullgöra sin skyldighet, kan tillsynsmyndigheten ge huvudmannen eller den tjänsteman som ansvarar för den felaktiga verksamheten, en anmärkning.

Tillsynsmyndigheten kan, om ärendet inte föranleder en anmärkning eller andra åtgärder, uppmärksamgöra den övervakade på att verksamheten ska ordnas på ett behörigt sätt och att god förvaltningssed ska iakttas.

I en anmärkning eller ett uppmärksamgörande som givits av tillsynsmyndigheten enligt

denna paragraf får ändring inte sökas genom besvär.

47 §

Förelägganden och tvångsmedel

Om det vid en inspektion upptäcks brister eller andra missförhållanden som äventyrar barnens välbefinnande och säkerhet eller om verksamheten i övrigt strider mot denna lag kan tillsynsmyndigheten meddela ett föreläggande om hur de ska avhjälpas.

När ett föreläggande meddelas ska det utsättas en tid inom vilken nödvändiga åtgärder ska vidtas. Tillsynsmyndigheten kan vid vite eller vid äventyr att verksamheten eller en del av den avbryts, förplikta huvudmannen att iaktta det föreläggande som avses i 1 mom. Om barnens säkerhet kräver det kan tillsynsmyndigheten bestämma att verksamheten eller en del av den omedelbart ska avbrytas.

Beslut som fattats av tillsynsmyndigheten om avbrytande av verksamheten eller om förbud mot användningen av en verksamhetsenhet eller en del av enheten ska iakttas trots att ändring har sökts, om inte besvärmyndigheten bestämmer något annat.

10 kap. Särskilda bestämmelser

48 §

Vård vid olycksfall

Ett barn som råkat ut för ett olycksfall i barnomsorgsverksamheten har rätt till avgiftsfri vård.

DEL III GRUNDSKOLAN

1 kap.

Läroplikt och rätt till skolgång

1 §

Läroplikt

Ett barn som har sin hemort på Åland enligt lagen om hemkommun är läropliktigt.

Läroplikten innebär en skyldighet för barnet att inhämta grundskolans lärokurs. Läroplikten kan uppfyllas i grundskolan, i en ersättande grundskola eller genom hemundervisning i enlighet med bestämmelserna i denna lag.

Läroplikten börjar höstterminen det år barnet fyller sju år. Ett barn som på grund av intellektuell funktionsnedsättning inte kan få undervisning i den nioåriga grundskolan blir läropliktigt det år då det fyller sex år.

Läroplikten upphör då eleven uppfyllt sin skyldighet enligt 2 mom. eller senast efter tio år och för ett barn med funktionsnedsättning som avses i 3 mom. senast efter elva år.

2 §

Rätt till skolgång

Varje läropliktigt barn ska erbjudas möjlighet att uppfylla sin läroplikt i grundskolan i sin hemkommun eller i en motsvarande skola för syn- och hörselskadade barn. Kommunen ska även ordna grundskoleundervisning för barn som inte har sin hemkommun på Åland om barnet på grund av sina vårdnadshavares arbete, studier, sjukdom eller motsvarande skäl är bosatt i kommunen. Av särskilda skäl ska kommunen även ordna grundskoleundervisning för andra barn som vistas i kommunen.

Rätten till skolgång börjar då barnet blir läropliktigt. Kommunen kan av särskilda skäl på ansökan av vårdnadshavaren ge ett barn rätt att börja sin skolgång ett år tidigare eller ett år senare än det år då barnet blir läropliktigt.

Rätten till skolgång upphör då barnet gått igenom grundskolan, men senast den 31 juli det år då eleven fyller 18 år.

Trots bestämmelserna i 3 mom. har en person som fyllt 18 år och som saknar ett avgångsbetyg från grundskolan rätt till grundskoleutbildning för andra än läropliktiga i enlighet med bestämmelserna i del III 8 kap.

3 §

Elevernas skyldigheter

En elev som fullgör sin läroplikt i grundskolan har närvaroplikt och ska utföra sina uppgifter samvetsgrant.

Om en elevs rätt till frånvaro från skolgången bestäms i utbildningsstadgan. Närmare bestämmelser om utbildningsstadgan finns i del VI 2 kap. 4 §.

Eleverna ska uppträda hänsynsfullt, följa skolans trivselstadga samt hantera skolans egendom med respekt.

Om en elev inte iakttar vad som bestäms i 1 eller 3 mom. kan skolan vidta fostrande samtal och disciplinära åtgärder enligt del III 13 kap.

4 §

Vårdnadshavarens ansvar för att barnet fullgör sin läroplikt

Vårdnadshavaren för ett läropliktigt barn ska se till att barnet fullgör läroplikten.

En vårdnadshavare för ett läropliktigt barn som inte fullgör sin läroplikt kan dömas till böter för försummad *tillsyn över läroplikt*.

2 kap. Målsättning, undervisning och läroämnen

5 §

Målsättning

Grundskolan ska ge en allmänbildande grundutbildning och ge eleven verktyg som främjar möjligheterna till livslångt lärande. Grundskolan ska i undervisning och övrig verksamhet ge alla elever likvärdiga möjligheter att inhämta och utveckla sådana kunskaper och färdigheter som behövs för en harmonisk och allsidig personlig utveckling. Verksamheten i grundskolan ska stå på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Grundskolan ska vara tillgänglig för alla och stöda elevens utveckling till en trygg, kreativ och ansvarskännande människa och en aktiv samhällsmedborgare.

Grundskolans fostrande verksamhet stöder hemmen och vårdnadshavarna i att främja barnets förutsättningar för utveckling och lärande samt att stärka barnets sociala färdigheter och sunda självkänsla.

Verksamheten främjar de färdigheter och kunskaper som behövs för att leva miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbart. Verksamheten främjar demokratiska värderingar, demokratiska arbetsmetoder, jämställdhet, jämlikhet och fredsvilja. Verksamheten främjar mänskliga rättigheter och motverkar aktivt all form av kränkande behandling.

Undervisningen ska ge eleverna insikter i och förståelse för den åländska självstyrelsen, demilitariseringen och kulturen.

Grundskoleutbildningen för personer som har passerat läropliktsåldern har som särskilt mål att med beaktande av elevens livserfarenhet, situation, ålder samt språkliga och kulturella bakgrund ge eleven en möjlighet att förvärva de kunskaper och färdigheter som ingår i grundskoleutbildningen och förbättra sin lärandeförmåga och sina förutsättningar för fortsatta studier.

6 §

Undervisningen i grundskolan

Grundskolans lärokurs omfattar nio läsår.

Undervisningen i grundskolan bedrivs i form av allmänundervisning, specialundervisning, träningsundervisning och verksamhet utanför skolan.

Kommunen ska enligt behov ordna förberedande undervisning för en nyanländ elev med ett annat modersmål än svenska. Efter den förberedande undervisningen kan eleven få

ämnesspecifik stödundervisning på svenska. Närmare bestämmelser om förberedande undervisning utfärdas i landskapsförordning.

7 §

Läroämnen

I grundskolan ges undervisning i läroämnen som dels är gemensamma för alla elever, dels valfria för den enskilda eleven.

De gemensamma läroämnena är svenska eller svenska som andraspråk, engelska, matematik, biologi, geografi, kemi, fysik, omgivningskunskap, samhällskunskap, historia, religions- och livsåskådningskunskap, hälsokunskap, elevhandledning, hemkunskap, idrott, bildkonst, musik och slöjd.

Utöver de gemensamma läroämnena svenska och engelska ska eleven under grundskoletiden ges möjlighet att välja minst två språk som valfria ämnen. Kommunen beslutar vilka av språken finska, franska, ryska, spanska och tyska som tillhandahålls som valfria ämnen.

Kommunerna kan som valfritt läroämne erbjuda elever med ett annat hemspråk än svenska undervisning i elevens hemspråk, om hemspråksundervisningen utgör en förutsättning för elevens inlärnin av svenska språket.

Inom det mångprofessionella stöd som avses i del III 5 kap. 20 § kan kommunen bevilja undantag från bestämmelserna i 1–3 mom.

Eleven beslutar tillsammans med vårdnadshavaren om vilka valfria läroämnen eleven ska delta i. Skolan har rätt att göra de ändringar i valen som ett ändamålsenligt ordnande av undervisningen kräver. Innan ändringarna görs ska eleven och vårdnadshavaren höras.

Närmare bestämmelser om timfördelningen utfärdas i en landskapsförordning.

8 §

Rätt till individuell elevhandledning

En elev som har gått ut grundskolan och inte erhållit en studieplats inom utbildning på gymnasienivå har rätt till elevhandledning från sin tidigare grundskola under ett år efter att läroplikten har upphört.

9 §

Distansundervisning för läropliktiga

Med distansundervisning för läropliktiga avses en undervisningssituation som bedrivs med informations- och kommunikationsteknik där läraren inte är på samma plats som eleven men där eleven och läraren bör kunna interagera i realtid.

Distansundervisning ges av en lärare som är anställd vid en åländsk skola och tas emot av en

elev på Åland. Varje grundskola på Åland ska ha möjlighet att ta emot och ge distansundervisning. Bestämmelser om distansundervisning ska ingå i skolans arbetsplan.

Den skola som mottar distansundervisning ska värna om undervisningsgruppens trygghet, säkerhet och välbefinnande samt trygga elevens möjligheter till kommunikation som främjar lärande.

Bestämmelser om distansundervisning för andra än läropliktiga finns i del III 8 kap. 45 §.

Närmare bestämmelser om distansundervisning utfärdas i en landskapsförordning.

3 kap. Styrdokument

10 § *Läroplan*

Landskapsregeringen ska anta en läroplan för grundskolan och grundskoleutbildningen för andra än läropliktiga. I läroplanen ska målen och innehållet fastställas för undervisningen och den övriga verksamheten i grundskolan.

11 § *Utbildningsstadga*

Kommunfullmäktige ska enligt del VI 2 kap. 4 § anta en utbildningsstadga för grundskolan med de allmänna grunderna för grundskolans verksamhet.

12 § *Arbetsplan och trivselstadga*

Varje grundskola ska göra en arbetsplan för läsåret som baserar sig på läroplanen. I arbetsplanen ska det finnas bestämmelser om skolans verksamhet under läsåret.

För att främja den interna ordningen i skolan, ostörda studier samt trygghet och trivsel i skolan ska skolan ha en trivselstadga. Trivselstadgan ingår i arbetsplanen.

Landskapsregeringen utfärdar närmare bestämmelser om innehållet i arbetsplanen. Arbetsplanen och trivselstadgan ska godkännas av kommunen.

4 kap. Läsår och skolarbete

13 § *Läsår*

Grundskolans läsår börjar den 1 augusti och slutar den 31 juli.

14 §

Elevernas skolarbete

Landskapsregeringen fastställer antalet arbetsdagar för elevernas skolarbete så att de omfattar högst 190 arbetsdagar per läsår. Om självständighetsdagen, trettondagen eller första maj infaller på en annan vardag än en lördag ska de dagarna frånräknas arbetsdagarna.

Elevernas skolarbete börjar i augusti och slutar senast i juni. Landskapsregeringen fastställer vilken dag läsåret börjar och slutar samt läsårets lovdagar. Eleverna och deras vårdnadshavare ska i god tid underrättas om dessa tidpunkter.

15 § *Arbetsdag*

Med arbetsdag avses skoldagar av den längd som fastställs i arbetsplanen.

Arbetsdagen består av lektioner som pågår 60 minuter där undervisning och rastaktiviteter varvas. Minst 25 procent av arbetsdagen ska användas till rastaktiviteter och måltider.

Arbetsdagen delas in så att det är ändamålsenligt med tanke på elevernas ålder och utvecklingsnivå, funktionsnedsättning, läroämnet eller det arbetssätt som tillämpas vid undervisningen.

16 § *Elevernas arbetsmängd*

Elevernas arbetsmängd får inte vara större än att de, med beaktande av arbetsdagens längd, skolvägen och hemuppgifterna, får tillräcklig tid för vila, rekreation och fritidsintressen.

Närmare bestämmelser om elevernas arbetsmängd per dag och per vecka kan utfärdas i en landskapsförordning.

5 kap. Stöd för lärande och skolgång

17 § *Stöd för lärande och skolgång*

Varje elev i grundskolan har rätt till handledning och stöd enligt behov för sitt lärande och sin skolgång. Stöden ges som allmänpedagogiskt stöd, specialpedagogiskt stöd och mångprofessionellt stöd.

18 § *Allmänpedagogiskt stöd*

Det allmänpedagogiska stödet är en del av skolans dagliga undervisning och handledning och riktar sig till en elev som tillfälligt behöver stöd för sitt lärande och sin skolgång. Alla elever har vid behov rätt till allmänpedago-

giskt stöd. En elev som tillfälligt blivit efter i studierna eller behöver kortvarigt stöd för sitt lärande har rätt att få stödundervisning.

19 §

Specialpedagogiskt stöd

Det specialpedagogiska stödet ges då elevens behov av stöd inte längre kan anses vara tillfälligt utan regelbundet och då situationen kräver flera stödåtgärder samtidigt. Alla stödinsatser, förutom specialundervisning på heltid, kan användas. Ett åtgärdsprogram ska göras upp för eleven.

Ett skriftligt beslut om specialpedagogiskt stöd fattas av skolföreståndaren eller skolans rektor efter att en pedagogisk bedömning gjorts av den ansvariga läraren. Ärendet bereds av skolans barn- och elevhälsogrupp i enlighet med del IV 2 kap. 8 §.

20 §

Mångprofessionellt stöd

Det mångprofessionella stödet ges till en elev som trots vidtagna stödåtgärder inte når målen för grundskolans allmänna läroplan. Det mångprofessionella stödet innebär att eleven följer en individuellt anpassad lärokurs i ett eller flera läroämnen. För överföring till mångprofessionellt stöd ska ett skriftligt beslut fattas. I beslutet om överföring ingår även beslut om i vilka läroämnen som eleven ska följa anpassad lärokurs. En individuell plan ska göras upp för eleven.

Om en elev har anpassad lärokurs i tre eller flera läroämnen kan ett beslut om mångprofessionellt stöd i specialklass fattas.

Beslut om mångprofessionellt stöd fattas av grundskolechefen eller utbildningschefen efter att en pedagogisk utredning gjorts av skolpsykologen. Ärendet bereds av skolföreståndaren eller skolans rektor. Innan beslutet fattas ska eleven och vårdnadshavaren samt andra sakkunniga höras.

Behovet av fortsatt mångprofessionellt stöd ska granskas av den ansvariga läraren åtminstone efter årskurs två samt under årskurs sex och åtta. Om fortsatt behov av mångprofessionellt stöd genom individuellt anpassad lärokurs inte finns, ska den ansvariga läraren anhålla till grundskolechefen eller utbildningschefen om att eleven överförs till allmän lärokurs. Grundskolechefen eller utbildningschefen fattar ett skriftligt beslut i ärendet.

21 §

Tolknings- och biträdestjänster och hjälpmedel

En elev som får stöd i sitt lärande och skolgång enligt del III 5 kap. 18-20 §§ eller annars

är i behov av särskilt stöd har rätt att få sådana tolknings- och biträdestjänster och hjälpmedel vilka är en förutsättning för elevens deltagande i undervisningen.

Beslut om tolknings- och biträdestjänster och hjälpmedel kan ingå i beslutet om specialpedagogiskt eller mångprofessionellt stöd enligt del III 5 kap. 19 eller 20 §§. I övriga fall fattar skolföreståndaren eller skolans rektor ett skriftligt beslut om tolknings- och biträdestjänster och hjälpmedel efter att en bedömning av behovet gjorts av den ansvariga läraren.

Tolknings- och biträdestjänster och hjälpmedel är i enlighet med bestämmelsen i del III 12 kap. 62 § 2 mom. avgiftsfria för eleven.

22 §

Träningsundervisning

En elev som på grund av en intellektuell funktionsnedsättning inte kan följa grundskolans allmänna läroplan ska fullgöra sin läroplikt inom träningsundervisningen och har elvaårig läroplikt. En individuell plan ska göras upp för eleven.

Ett beslut om överföring till träningsundervisning fattas av grundskolechefen eller utbildningschefen med sektorsövergripande utlåtanden som grund. Innan beslutet fattas ska eleven och vårdnadshavaren samt eventuellt andra sakkunniga höras.

Närmare bestämmelser om träningsundervisning utfärdas i en landskapsförordning.

23 §

Åtgärdsprogram och individuell plan

Då ett beslut om specialpedagogiskt stöd eller ett beslut om flexibel undervisningsform fattas ska ett åtgärdsprogram tas fram för ordnandet av undervisningen.

Då ett beslut om mångprofessionellt stöd eller ett beslut om träningsundervisning fattas ska en individuell plan tas fram för ordnandet av undervisningen.

Åtgärdsprogrammet och den individuella planen ska tas fram i samarbete med eleven och vårdnadshavaren om det inte finns ett uppenbart hinder för det. Åtgärdsprogrammet och den individuella planen ska granskas i enlighet med elevens behov, dock ska åtgärdsprogrammet granskas minst en gång per termin och den individuella planen minst en gång per läsår.

Närmare bestämmelser om åtgärdsprogrammet och om den individuella planen utfärdas i en landskapsförordning.

24 §

Undervisning i särskilda situationer

En elev som på grund av psykiska och fysiska hälsoskäl inte kan gå i skolan har rätt till undervisning i särskilda situationer. Syftet med undervisningen i särskilda situationer är att upprätthålla lärandet då eleven vårdas eller rehabiliteras.

Huvudmannen för skolan där eleven är inskriven ansvarar för undervisningen. Skolförståndaren eller rektorn beslutar om undervisning i särskilda situationer på ansökan av eleven eller elevens vårdnadshavare eller på initiativ av skolan.

Närmare bestämmelser om undervisning i särskilda situationer utfärdas i en landskapsförordning.

25 §

Flexibel undervisningsform

Med flexibel undervisningsform avses individanpassad undervisning, lärande och stöd för utveckling som ordnas i enlighet med den allmänna läroplanen i en alternativ lärmiljö. Syftet med flexibel undervisningsform är att minska avbrotten i grundskoleutbildningen och förbättra elevens möjligheter att få ett avgångsbetyg.

Flexibel undervisningsform förutsätter inte ett beslut om anpassad lärokurs. Skolförståndaren eller rektorn beslutar om flexibel undervisningsform på ansökan av eleven eller elevens vårdnadshavare eller på initiativ av skolan.

Undervisningen ordnas i små grupper i skolan, på arbetsplatser eller i andra lärmiljöer med hjälp av sektorsövergripande samarbete och stöd- och rådgivningstjänster.

Då ett beslut om flexibel undervisningsform fattas ska ett åtgärdsprogram eller en individuell plan som avses i del III 5 kap. 23 § tas fram för ordnandet av undervisningen.

Närmare bestämmelser om flexibel undervisningsform utfärdas i landskapsförordning.

26 §

Särskilda undervisningsarrangemang

Studierna för en elev kan delvis ordnas på något annat sätt än enligt det som bestäms i denna lag eller med stöd av den

1) om eleven till någon del redan har kunskaper och färdigheter som motsvarar grundskolans lärokurs,

2) om det med hänsyn till elevens förhållanden och tidigare studier är oskäligt att eleven ska genomgå grundskolans lärokurs eller

3) om det är motiverat av skäl som har samband med elevens hälsotillstånd.

Om elevens vårdnadshavare inte har gjort en framställning om att elevens studier ska ordnas på det sätt som avses i 1 mom. ska elevens vårdnadshavare ges möjlighet att bli hörd innan ett beslut fattas. I undervisning för andra än läropliktiga ska eleven på motsvarande sätt ges möjlighet att bli hörd.

Skolförståndaren eller skolans rektor fattar beslut om särskilda undervisningsarrangemang.

6 kap.

Hemundervisning

27 §

Allmänt

Med hemundervisning avses att vårdnadshavaren ansvarar för att ett barn som har sin hemort på Åland enligt lagen om hemkommun uppfyller sin läroplikt enligt del III 1 kap. 1 §. Vårdnadshavaren ansvarar för att barnet tillägnar sig sådana kunskaper och färdigheter som anges i läroplanen för grundskolan.

28 §

Anmälan

Vårdnadshavarna ska läsårsvis skriftligt anmäla till hemkommunen att läroplikten fullgörs genom hemundervisning. Till anmälan ska fogas en plan över hur vårdnadshavaren ska ordna undervisningen så att hela läroplikten fullgörs. Vid byte av bosättningskommun ska vårdnadshavaren tillstålla den nya kommunen den senaste redogörelsen enligt del III 6 kap. 29 § 1 mom. över barnets utveckling och framsteg i förhållande till läroplanen.

29 §

Kommunens tillsyn

Då ett barn fullgör sin läroplikt genom hemundervisning ska barnets utveckling och framsteg i förhållande till läroplanen prövas av kommunen en gång per termin. Efter tillsynen sammanställer kommunen en skriftlig redogörelse över barnets framsteg vilken ges till vårdnadshavarna.

Vårdnadshavarna ska i god tid innan tillsynen lämna in en redogörelse för periodens arbete. Tillsynen tar fasta på barnets framsteg genom diskussioner med barnet, skriftliga och muntliga prov, praktiska prov, studier och portfolier som beskriver studieresultaten.

Om ingen av barnets vårdnadshavare har svenska som modersmål ska barnets kunskaper i ämnet svenska särskilt uppmärksammas vid tillsynen. Barnet kan delta i den förberedande undervisning för elever med annat modersmål

än svenska som grundskolan i hemkommunen ordnar.

Om barnets framsteg vid tillsynen är väsentligt lägre än vad som rimligen kan förväntas ska kommunen meddela vårdnadshavarna detta så att de kan åtgärda bristerna under kommande termin. I ett beslut som gäller bedömningen av ett barn som fullgör sin läroplikt genom hemundervisning får ändring sökas så som föreskrivs i del III 9 kap. 55 §.

Om barnets utveckling och lärande under ett läsår uppvisar allvarliga brister och kommunen anser att barnets läroplikt inte fullgörs genom hemundervisningen och att vårdnadshavaren inte uppfyller sin skyldighet att ansvara för att barnet fullgör sin läroplikt, kan kommunen fatta ett beslut om att avbryta hemundervisningen och kräva att barnet uppfyller läroplikten i grundskolan eller i en ersättande grundskola. Ett beslut om avbrytande av hemundervisning ska fattas skriftligen av grundskolechefen eller utbildningschefen. Ärendet bereds av skolförståndaren eller skolans rektor. Innan beslutet fattas ska barnet och dennes vårdnadshavare samt eventuellt andra sakkunniga höras.

30 §

Betyg

Om vårdnadshavaren vill att ett barn som hemundervisas ska få ett betyg som motsvarar avgångsbetyget eller betyg i enskilda ämnen från grundskolan där man antecknar de fullgjorda studierna samt där kunskapsnivån är bedömd, måste den läropliktiga godkännas i en särskild examen. Anmälan av barnet till denna examen måste göras minst ett år i förväg.

En elev har rätt att efter bedömning få betyg över fullgjord enskild lärokurs.

7 kap.

Ersättande grundskolor

31 §

Allmänt

Huvudmannen för en ersättande grundskola är en enskild fysisk eller juridisk person.

32 §

Tillstånd

Den som vill bedriva ersättande grundskoleverksamhet ska ansöka om tillstånd hos landskapsregeringen.

Landskapsregeringen kan bevilja tillstånd för en enskild fysisk eller juridisk person att bedriva ersättande grundskoleverksamhet om

undervisningen i skolan grundar sig på en erkänd pedagogisk teori eller modell.

Landskapsregeringen kan återkalla tillståndet att bedriva ersättande grundskoleverksamhet om det vid tillsynen upptäcks brister eller om förutsättningarna förändras väsentligt.

33 §

Läroplan

Läroplanen för en ersättande grundskola ska sammanställas av skolans direktion och godkännas av landskapsregeringen. Läroplanen får inte stå i strid med läroplanen för grundskolan.

34 §

Tillämpning av bestämmelserna om grundskolan

Bestämmelserna om grundskolan i del I 1 kap. 3-6 §§, i del II 1 kap. 1 §, i del III 2 kap. 5 § och 7 §, 11 kap. 58-61 §§, 12 kap. 63-67 §§, 13 kap. 68-77 §§ och 14 kap. 78-81 §§, i del IV 1 kap. 1-3, del IV 2 kap. 4-14 §§, i del V 1 kap. 2 §, del V 2 kap. 8-11 §§ samt i del VII 2 kap. 3-4 §§ i denna lag gäller i tillämpliga delar ersättande grundskolor.

Trots bestämmelserna i 1 mom. får en ersättande grundskola vars verksamhet bedrivs utan samhällsstöd, uppbära skäligen avgifter av eleverna.

35 §

Förvaltning

Förvaltningen av verksamheten i en ersättande grundskola ska skötas av en direktion som tillsätts av huvudmannen för skolan. Direktionen ansvarar för de uppgifter som enligt denna lag ska skötas av kommunen.

Förläggningsskolorna ansvarar för tillsynen av ersättande grundskolor i kommunen. Bestämmelser om tillsyn finns i del III 16 kap. 85 §. Förläggningsskolorna ska meddela landskapsregeringen om brister som upptäcks vid tillsynen.

36 §

Arbetsordning och arbetsplan

En ersättande grundskola ska ha en arbetsordning för skolan med bestämmelser om de allmänna grunderna för skolans verksamhet. Arbetsordningen antas av skolans direktion.

Den ersättande grundskolan ska göra upp en arbetsplan för läsåret vilken baserar sig på läroplanen och som följer landskapsregeringens anvisningar. I arbetsplanen ska det finnas närmare bestämmelser om skolans verksamhet under läsåret.

Arbetsplanen ska godkännas av direktionen och skickas till förläggningsskolan och landskapsregeringen för kännedom.

37 §

Antagning av elever

Huvudmannen för en ersättande grundskola beslutar om antagande av barn till skolan, dock så att huvudmannen endast får neka antagande av ett barn på grund av platsbrist.

38 §

Finansiering

En ersättande grundskolas verksamhet kan enligt avtal mellan huvudmannen för den ersättande grundskolan och förläggningsskolan finansieras av förläggningsskolan.

Om den ersättande grundskolan finansieras av huvudmannen för skolan har huvudmannen rätt till ett stöd av landskapsregeringen för finansieringen av verksamheten. Stödbeloppet för en ersättande grundskola som finansieras av huvudmannen för skolan utgör 20 procent av ett belopp som med skolans elevunderlag som grund beräknas på det sätt som anges i 9 § landskapslagen (2017:120) om landskapsandelar till kommunerna.

8 kap.

Grundskoleutbildning för andra än läropliktiga

39 §

Rätt till grundskoleutbildning

En person som har sin hemkommun på Åland enligt lagen om hemkommun, har passerat läropliktsåldern och som saknar ett avgångsbeleg från grundskolan, har rätt att avlägga delar av grundskolans lärokurs eller hela lärokursen.

Närmare bestämmelser om grundskoleutbildning för andra än läropliktiga utfärdas i en landskapsförordning.

40 §

Innehåll

Grundskoleutbildningen för andra än läropliktiga består av tre olika skeden beroende på elevens behövande, läskunnighetsskedet, inledningsskedet och slutskedet.

Närmare bestämmelser om timfördelningen och utbildningens omfattning utfärdas i en landskapsförordning.

Bestämmelser om innehållet i grundskolans lärokurs för andra än läropliktiga finns i grundskolans läroplan.

Bestämmelserna i del III 5 kap. om stöd för lärande och skolgång tillämpas inte på elever inom denna utbildningsform.

41 §

Läskunnighetsskede, inledningsskede och slutskede

Läskunnighetsskedets syfte är att ge eleven elementära läs- och skrivkunskaper samt grundläggande numeriska färdigheter.

Inledningsskedets syfte är att ge eleven behövliga färdigheter i svenska som andraspråk samt övriga färdigheter för en övergång till slutskedet. Utbildningen i inledningsskedet omfattar svenska som andraspråk, engelska, matematik, samhällskunskap och kulturkännedom, miljö- och naturkunskap samt hälsokunskap.

Utbildningen i slutskedet omfattar svenska alternativt svenska som andraspråk, engelska, matematik, religions- och livsåskådningskunskap, historia, samhällskunskap, biologi, geografi, hälsokunskap, fysik, kemi samt idrott.

Eleven har rätt till elevhandledning och handledning i arbetslivsfärdigheter i inlednings- och slutskedet.

Närmare bestämmelser om de olika skedena utfärdas i en landskapsförordning.

42 §

Tillgodoräknande av kunskaper

Elevens tidigare kunskaper ska bedömas och kunskaperna ska tillgodoräknas. Elevens utgångsnivå ska vid behov bestämmas i samarbete med andra myndigheter.

43 §

Individuell studieplan

Utbildningsanordnaren och eleven ska tillsammans utarbeta en individuell studieplan för eleven. I studieplanen fastställs i vilket skede enligt del III 8 kap. 41 § som studierna inleds, vilka kurser som ska genomgås och vad som i övrigt hör till studiernas centrala innehåll, studietiden, på vilket sätt studierna ska genomgås samt vilka andra faktorer som är av betydelse för att de mål för utbildningen som anges närmare i läroplanen ska uppnås.

Elevens individuella studieplan kan innefatta studieperioder vid andra läroanstalter och praktikperioder.

44 §

Fullföljande och avbrytande av studier

Lärokursen för läskunnighets-, inlednings- och slutskedet omfattar sammanlagt högst fyra år. Den som studerar på heltid ska avlägga studierna inom högst fem år.

En elev anses ha avbrutit studierna om eleven utan att ha anmält ett giltigt skäl uteblir från undervisningen och det är uppenbart att eleven inte slutför studierna i enlighet med sin individuella studieplan.

45 §

Distansundervisning för andra än läropliktiga

Grundskoleutbildning för andra än läropliktiga kan helt eller delvis ordnas som distansundervisning. Med distansundervisning för andra än läropliktiga avses en undervisningssituation som bedrivs med informations- och kommunikationsteknik där läraren inte är på samma plats som eleven. Distansundervisningen ges av en lärare som är anställd vid en åländsk skola och tas emot av en elev på Åland.

Närmare bestämmelser om distansundervisning för andra än läropliktiga utfärdas i en landskapsförordning.

46 §

Studiesociala förmåner

Undervisning, läroböcker och andra läromedel, arbetsredskap och arbetsmaterial är avgiftsfria för eleven.

Den som studerar på heltid har rätt till en avgiftsfri måltid de arbetsdagar då läroplanen förutsätter att eleven är närvarande på utbildningsstället.

En elev kan beviljas ersättning för transport mellan bostaden och skolan under skolans arbetsdagar om färdvägen i en riktningen är längre än fem kilometer.

Närmare bestämmelser om studiesociala förmåner för andra än läropliktiga utfärdas i en landskapsförordning.

47 §

Disciplinära åtgärder

De disciplinära åtgärder som avses i del III 13 kap. ska tillämpas på den som erhåller grundskoleutbildning för andra än läropliktiga, dock så att en sådan begränsning av rätten att delta i undervisningen som avses i del III 13 kap. 72 § 2 mom. kan göras för högst ett år.

48 §

Elevedömning

Bestämmelserna om elevbedömning i del III 9 kap. ska även tillämpas vid grundskoleutbildning för andra än läropliktiga.

**9 kap.
Elevedömning**

49 §

Elevedömning

Eleven och elevens vårdnadshavare ska fortlöpande få information om elevens framsteg i studierna, arbete och uppförande. Eleven ska ges betyg i enlighet med del III 9 kap. 50 §. Elevens lärande, arbete och uppförande ska bedömas mångsidigt. Syftet med elevbedömningen är att leda och sporra eleven i sina studier och utveckla elevens förutsättningar att bedöma sig själv.

Närmare bestämmelser om fortlöpande bedömning av studieprestationerna och om framsteg i studierna utfärdas i en landskapsförordning.

50 §

Betyg

Under läsåret ska eleven ges minst ett mellanbetyg och i slutet av läsåret ett läsårsbetyg.

En elev som har inhämtat grundskolans hela lärokurs får ett avgångsbetyg.

En elev som avbryter studierna utan att ha inhämtat grundskolans hela lärokurs eller utan godkänt betyg i alla läroämnen får ett skiljebetyg.

Landskapsregeringen beslutar om betygsformulär och om vilka uppgifter som ska antecknas i betygen. Närmare bestämmelser om elevbedömning genom betyg kan utfärdas i en landskapsförordning.

51 §

Bedömning och bedömningsgrunder

Varje enskilt läroämne samt elevens uppförande bedöms av elevens lärare eller, om lärarna är flera, lärarna gemensamt. Eleven och elevens vårdnadshavare har rätt att få uppgifter om bedömningsgrunderna och hur de har tillämpats på bedömningen av eleven.

Ett beslut om kvarstannande på årskursen fattas av skolföreståndaren eller skolans rektor i samråd med elevens lärare. En elev kan kvarstanna på årskursen om eleven inte genomfört de olika läroämnen som ingår i årskursens lärokurs med godkänt resultat, eller om kvarstannande på årskursen är ändamålsenligt med tanke på elevens allmänna framgång i skolan. Om elevens vårdnadshavare inte har begärt att eleven ska kvarstanna på årskursen ska vårdnadshavaren beredas tillfälle att bli hörd innan ett beslut om kvarstannande på årskursen fattas.

52 §

Beslut om betyg

Beslut om betyg fattas av klassföreståndaren och skolföreståndaren eller rektorn. Skolföreståndaren eller skolans rektor ansvarar för att betyg ges i enlighet med denna lag och bestämmelser utfärdade med stöd av den.

53 §

Höjning av vitsord

Den som har ett avgångsbetyg som utfärdats med stöd av denna lag och som vill höja sitt betyg i ett enskilt läroämne har rätt att göra det. Begäran om att få höja vitsord ska göras vid den grundskola som eleven fått sitt avgångsbetyg från eller vid en annan skola på Åland som beviljats tillstånd att bedriva grundskoleutbildning för andra än läropliktiga.

Närmare bestämmelser om höjning av vitsord och var detta kan göras utfärdas i en landskapsförordning.

54 §

Utvärdering av anpassning av lärokurs

Den som genomgått grundskolan och har ett avgångsbetyg som innehåller anpassad lärokurs i ett eller flera läroämnena har rätt att begära att den grundskola som eleven har sitt avgångsbetyg från utvärderar anpassningen. Om utvärderingen visar att en eller flera anpassningar ska avlyftas ska skolan utfärda ett nytt avgångsbetyg.

Närmare bestämmelser om utvärdering av anpassning av lärokurs utfärdas i en landskapsförordning.

55 §

Rättelse av elevbedömning

Bestämmelser om rättelse av elevbedömning och gällande beslut om kvarstannande finns i del VII 2 kap. 3 §.

10 kap.**Elevernas delaktighet**

56 §

Elevens rätt till delaktighet

Elevens delaktighet i utbildningen ska främjas. Utbildningen ska vara tillgänglig för alla och eleven ska ha möjlighet att delta i utvecklingen av den. Eleven ska informeras om alla frågor som direkt berör elevens vardag och ha möjlighet att uttrycka sina åsikter.

Eleverna ska ha tillfälle att under skoltid behandla frågor av gemensamt intresse.

Elevens delaktighet i utbildningen ska anpassas efter elevens ålder, mognad, funktions-

nedsättning och förutsättningar. Verksamheten ska planeras som en del av arbetsplanen eller i samband med denna. I planeringen av verksamheten ska delaktighet beaktas i arbetsplanen eller i samband med denna.

57 §

Elevråd

För årskurserna sju till nio ska det finnas ett elevråd som utses av eleverna. För övriga årskurser kan skolan fatta beslut om att ett elevråd ska finnas.

Elevrådet ska höras vid beredningen av arbetsplanen och trivselstadgan och före andra beslut som påverkar eleverna väsentligt. Elevrådet ska leda och samordna elevernas gemensamma aktiviteter och behandla ärenden som gäller eleverna. Elevrådet ska arbeta för att öka elevernas delaktighet och påverkningssamlingheter.

Kommunen ska höra elevrådet i frågor som berör elever.

Vid varje skola som har ett elevråd ska det finnas en elevrådshandledare med uppgift att stöda och handleda elevrådet i dess uppdrag.

En elev som utsetts till elevrådsrepresentant eller som har ett annat uppdrag att företräda andra elever i frågor som gäller utbildningen, ska få den ledighet från skolarbetet som behövs för uppdraget samt kompensation för den undervisning eleven går miste om på grund av uppdraget.

11 kap.**Trygg lärmiljö**

58 §

Lärmiljön

Alla elever har rätt till en trygg lärmiljö som präglas av säkerhet, trygghet och studiero under hela dagen. Med lärmiljö avses lokaler, platser, grupper och aktiviteter där lärandet sker.

Alla raster ska vara övervakade.

Skolans undervisning är offentlig men skolföreståndaren eller skolans rektor kan av grundad anledning neka tillträde till undervisningen.

59 §

Inom- och utomhusmiljöer

En grundskolas lokaler ska vara lämpliga för verksamheten. I lokalerna ska det finnas tillgång till sådan pedagogisk och annan utrustning som behövs för verksamheten.

I anslutning till varje skola ska det finnas ett utomhusområde för elevernas aktiviteter med tillgång till utrustning som främjar lek och rörelse. Utomhusområdet ska vara tryggt att vistas på.

Tillgängligheten i skolans inom- och utomhusmiljöer ska säkerställas.

60 §

Åtgärder mot kränkande behandling

Personal vid en grundskola som får kännedom om att en elev har blivit utsatt för kränkande behandling i samband med skolans verksamhet ska anmäla det till en lärare eller till skolföreståndaren eller skolans rektor.

Läraren, skolföreståndaren eller skolans rektor ska skyndsamt utreda omständigheterna kring de kränkande händelserna och vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

Skolföreståndaren, skolans rektor eller den ansvariga läraren ska meddela om trakasserier, mobbning eller våld som skett i skolan eller under skolvägen och som kommit till hans eller hennes kännedom, till vårdnadshavaren för den elev som gjort sig skyldig till detta och för den elev som utsatts för detta.

61 §

Olagliga eller farliga föremål

En elev får inte medföra eller under arbetsdagen inneha sådana föremål eller ämnen som enligt någon annan lag inte får innehåsa eller med vilka den egna eller någon annans säkerhet kan äventyras eller som särskilt lämpar sig för att skada egendom och som det inte finns någon godtagbar orsak att inneha.

12 kap. Studiesociala förmåner

62 §

Avgifter för skolgången

Verksamheten och utbildningen i grundskolan är avgiftsfri för eleverna. Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till läromedel, skoltillbehör, arbetsredskap och arbetsmaterial som behövs för en tidsenlig undervisning och utbildning. Avgifter får inte tas för verksamhet utanför skolan som sker i enlighet med läroplanen.

Elever i behov av särskilt stöd har rätt att avgiftsfritt få sådana tolknings- och biträdestjänster, övriga undervisningstjänster och särskilda hjälpmedel som är en förutsättning för att de ska kunna delta i undervisningen.

63 §

Skolmåltider

Eleverna ska under varje arbetsdag få en fullvärdig måltid samt, om arbetsdagens längd kräver det, ett mellanmål. Måltiden och mellanmålet ska vara näringsmässigt väl samman-

satta och tillräckliga, ändamålsenligt ordnade och övervakade samt avgiftsfria för eleverna.

64 §

Elevskjuts och ledsagning

Kommunen ska ordna elevskjuts och ledsagning för

1) en elev i årskurserna ett till tre som har en skolväg som är längre än tre kilometer och en elev i årskurs fyra till nio som har en skolväg som är längre än fem kilometer och

2) en elev vars skolväg är alltför ansträngande eller farlig med beaktande av elevens ålder eller andra omständigheter.

Elevskjutsen och ledsagningen är avgiftsfri för eleven.

Elevskjutsen är ordnad på ett ändamålsenligt sätt om den dagliga skolfärden inklusive väntetider tar högst tre timmar för en elev i årskurs ett till sex eller i specialklass och högst fyra timmar för en elev i årskurs sju till nio.

Om vårdnadshavaren ansökt om att eleven ska gå i grundskolan i ett annat skoldistrikt i hemkommunen eller i en annan kommun är kommunen inte skyldig att ordna eller bekosta elevskjuts eller ledsagning.

65 §

Väntan i skolan

Om en elev på grund av skolarbetets organisering eller elevskjutsens ordnande måste tillbringa tid i skolan utanför lektionstid ska eleven ha en möjlighet att sköta hemuppgifter eller bedriva andra studier under tillsyn.

66 §

Inkvartering för elever

Om skolresan för en elev inte kan ordnas på det sätt som bestäms i del III 12 kap. 64 § har eleven rätt till fri inkvartering.

Fri inkvartering för en elev omfattar avgiftsfri kost och logi samt skjuts mellan inkvarteringsstället och hemmet den dag då elevernas skolarbete börjar och slutar samt före och efter veckoslut och andra lov dagar.

En elev har inte rätt till fri inkvartering under jul- och sommarloven och inte utan tvingande skäl under annat lov eller vid avbrott i skolarbetet under minst två dagar.

67 §

Vård vid olycksfall

Ett barn som råkat ut för ett olycksfall i grundskoleverksamheten, under vägen till och från skolan eller på inkvarteringsstället har rätt till avgiftsfri vård.

13 kap. Fostrande samtal och disciplinära åtgärder

68 §

Allmänt

För att ingripa i och förebygga olämpligt beteende hos en elev kan fostrande samtal och disciplinära åtgärder vidtas i enlighet med vad som närmare bestäms i detta kapitel.

Huvudmannen för skolan ska följa upp användningen av fostrande samtal och disciplinära åtgärder minst en gång per läsår.

69 §

Fostrande samtal

En elev som stör undervisningen eller på något annat sätt bryter mot ordningen i skolan, fuskar eller behandlar andra elever eller skolans personal respektlöst eller på ett sätt som kränker deras människovärde kan som första åtgärd åläggas att delta i ett fostrande samtal i högst två timmar.

Vid ett fostrande samtal specificeras i samråd med eleven den gärning eller försummelse som föranlett samtalet. Vid behov utreds orsakerna till uppförandet samt konsekvenserna av det och de medel som finns för att förbättra elevens uppförande i skolan.

Skolföreståndaren eller skolans rektor eller lärare beslutar om fostrande samtal ska hållas. Fostrande samtal ska registreras och vårdnadshavarna ska informeras.

70 §

Utvisning av elev

Läraren kan be en elev som stör undervisningen att avlägsna sig från undervisningsutrymmet för högst den tid som återstår av lektionen, eller utvisa en elev från en skoltillställning.

En elev får inte lämnas utan uppsikt efter att han eller hon har utvisats enligt 1 mom.

71 §

Skriftlig varning

Skolföreståndaren eller skolans rektor kan ge en elev en skriftlig varning, om eleven vid upprepade tillfällen betett sig olämpligt eller stört undervisningen eller gjort sig skyldig till en allvarlig förseelse.

72 §

Avstängning för en viss tid

En lärare kan i samråd med skolföreståndaren eller skolans rektor begränsa en elevs rätt

att delta i undervisningen genom avstängning för högst den tid som återstår av skoldagen, om det finns risk för att en annan elev eller någon i skolans personal blir lidande av elevens våldsamma eller hotfulla uppförande eller om undervisningen eller någon annan verksamhet i skolan i hög grad försvåras på grund av elevens störande beteende. En elev vars rätt att delta i undervisningen begränsats får inte lämnas utan uppsikt.

Kommunen kan fatta beslut om avstängning från undervisningen för en elev under högst tre månader om eleven har gjort sig skyldig till en allvarlig förseelse eller om eleven uppenbart har stört undervisningen, utsatt en annan elev för mobbning eller vid upprepade tillfällen betett sig olämpligt och inte låtit rätta sig av en skriftlig varning enligt del III 13 kap. 71 §. Vid behandlingen av ärendet ska i enlighet med 24 § 2 mom. i barnskyddslagen, tillämplig på Åland genom landskapslagen (2008:97) om tillämpning i landskapet Åland av barnskyddslagen, det organ som ansvarar för socialvården vara representerat.

73 §

Avlägsnande av en elev som uppför sig störande och äventyrar säkerheten

Om en elev inte lyder en sådan uppmaning att avlägsna sig som avses i del III 13 kap. 70 § och 72 § 1 mom. har skolföreståndaren, skolans rektor och läraren rätt att avlägsna eleven från undervisningsutrymmet, eller från en skoltillställning. Skolföreståndaren, rektorn och läraren har också rätt att avlägsna en elev från skolans område, om eleven inte avlägsnar sig efter att ha fått veta att rätten att delta i undervisningen har begränsats.

Om en elev som ska avlägsnas försöker förhindra detta genom att göra motstånd har skolföreståndaren, rektorn och läraren rätt att använda sådana maktmedel som är nödvändiga för att få eleven avlägsnad och som med hänsyn till elevens ålder och situationens hotfullhet eller motståndets allvar och en helhetsbedömning av situationen kan anses vara försvarbara.

Skolföreståndaren, rektorn och läraren kan i de situationer som avses i 1 och 2 mom. agera tillsammans eller var för sig. Det är förbjudet att använda maktmedelsredskap för att avlägsna eleven. Om skolföreståndaren, rektorn eller läraren har använt sig av maktmedel ska han eller hon lämna en skriftlig redogörelse för händelsen till kommunen.

Bestämmer om excess i samband med användning av maktmedel finns i 4 kap. 6 § 2 mom. och 7 § i strafflagen (FFS 39/1889).

74 §
*Förfarande och verkställighet av
disciplinära åtgärder*

Innan en elev ges en skriftlig varning enligt del III 13 kap. 71 § eller stängs av från undervisningen för en viss tid enligt del III 13 kap. 72 § 2 mom. ska den handling eller försummelse som åtgärden grundar sig på preciseras, eleven höras, elevens vårdnadshavare beredas tillfälle att bli hörd samt annan behövlig utredning inhämtas.

Utvisning av en elev enligt 70 § och avstängning enligt del III 13 kap. 72 § 1 mom. ska registreras och elevens vårdnadshavare underrättas.

Socialvårdsmyndigheten i den kommun där skolan är belägen ska meddelas om elevens rätt till undervisning begränsas för en längre tid än en arbetsdag.

Kommunen ska ordna undervisningen så att den elev vars rätt till undervisning begränsas genom avstängning inte blir efter i de framsteg som hans eller hennes årskurs och undervisningsgrupp gör. För den elev som stängts av ska en plan utarbetas utgående från arbetsplanen och undervisningen och lärandet ska följa denna plan.

Om en elev har uppfört sig så våldsamt eller hotfullt att säkerheten för en annan elev eller en person som arbetar i skolan eller i ett annat undervisningsutrymme blivit lidande eller allvarligt äventyrats, och det finns en uppenbar risk för att det våldsamma eller hotfulla uppförandet upprepas, kan ett beslut om avstängning för en viss tid verkställas innan det har vunnit laga kraft. Ett beslut om verkställighet av ett icke lagakraftvunnet beslut om avstängning och ett beslut om den tidpunkt då verkställigheten inleds ska fattas i samband med att beslutet om avstängningen fattas.

75 §
Verkningarna av ett anhängigt åtal och domstolsbeslut på disciplinärt förfarande

Under den tid då ett åtal mot en elev är anhängigt vid en allmän domstol får inte disciplinärt förfarande av samma skäl inledas eller fortsättas mot eleven.

Om en domstol har frikänt en elev, får inte disciplinärt förfarande av samma skäl inledas eller fortsättas annat än på grund av en sådan omständighet som inte kan betraktas som ett brott men som kan medföra en disciplinär åtgärd.

Om en domstol har dömt en elev till straff, får eleven inte av samma skäl påföras en disciplinär åtgärd. Rätten för en elev att delta i undervisningen kan dock begränsas för en

viss tid, om det med hänsyn till elevens brott eller omständigheter i samband med det är motiverat.

76 §
*Elevhälsotjänster i samband med
disciplinära åtgärder*

Skolan ska se till att nödvändiga elevhälsotjänster ordnas för en elev som påförts en sådan disciplinär åtgärd som avses i del III 13 kap. 71 eller 72 §§.

77 §
Skyldighet för en elev att ersätta skada

Bestämmelser om skyldigheten för en elev att ersätta den skada som han eller hon har orsakat finns i skadeståndslagen (FFS 412/1974). Skador ska anmälas till elevens vårdnadshavare.

Om det med säkerhet är känt vem som utfört gärningen och denne kan identifieras, kan skolföreståndaren, skolans rektor eller en lärare av pedagogiska skäl bestämma att eleven ska rengöra eller ordna upp skolans egendom eller utrymmen som eleven avsiktligt eller av oaktsamhet smutsat ned eller skapat oreda i. Uppgiften ska utföras under övervakning och den får inte vara farlig eller för tung för eleven med beaktande av elevens ålder och utvecklingsnivå. Det får inte ta mer än två timmar att utföra uppgiften. Om uppgiften utförs vid sidan av elevens arbetsdag ska detta meddelas till elevens vårdnadshavare. Utförandet av uppgiften ska beaktas vid beslut om disciplinära åtgärder enligt denna lag.

**14 kap.
Granskning och omhändertagande av
saker**

78 §
Rätt att granska elevens saker

Skolföreståndaren samt skolans rektor och lärare har rätt att under arbetsdagen granska de saker som en elev har med sig och de förvaringsutrymmen i skolan som eleven förfogar över och att utföra en ytlig granskning av elevens kläder för att omhänderta ett förbjudet föremål eller ämne som avses i 61 § och med vilket den egna säkerheten eller någon annans säkerhet kan äventyras, om det är uppenbart att eleven innehar sådana föremål eller ämnen och eleven trots begäran vägrar att överlämna dem eller inte på ett tillförlitligt sätt visar att han eller hon inte innehar sådana.

Eleven ska meddelas orsaken till granskningen innan den utförs. Granskningen av elevens kläder får endast utföras av en person

som är av samma kön som eleven. Vid granskningen av elevens kläder ska förutom den som utför granskningen även en annan myndig person som hör till skolans personal närvara. På elevens begäran ska en person som hör till skolans personal och som eleven utser närvara vid granskningen av elevens kläder om denna person är tillgänglig.

En avvikelser från det sätt att utföra granskningen på som föreskrivs i 2 mom. får dock göras om det på grund av ärendets brådskande natur är absolut nödvändigt med tanke på säkerheten.

De rättigheter och skyldigheter som avses i denna paragraf gäller också under den tid som en elev deltar i undervisning eller verksamhet utanför skolan.

79 §

Rätt att omhänderta föremål eller ämnen

Skolföreståndaren samt skolans rektor och lärare har rätt att tillsammans eller var för sig under arbetsdagen ta ifrån en elev ett förbjudet föremål eller ämne eller ett sådant föremål eller ämne som eleven stör undervisningen eller lärandet med.

Om en elev som innehar ett föremål eller ämne som ska omhändertas försöker förhindra omhändertagandet genom att göra motstånd, har skolföreståndaren samt skolans rektor och lärare rätt att använda sådana maktmedel som är nödvändiga för att frånta eleven föremålet eller ämnet och som med hänsyn till elevens ålder och situationens hotfullhet eller motståndets allvar och en samlad bedömning av situationen, kan anses vara försvarbara. Rätten att använda maktmedel gäller enbart föremål eller ämnen som äventyrar elevens eller andras säkerhet och föremål eller ämnen som eleven stör undervisningen eller lärandet med.

Maktmedelsredskap får inte användas vid omhändertagande enligt 1 eller 2 mom.

Bestämmer om excess i samband med användning av maktmedel finns i 4 kap. 6 § 2 mom. och 7 § i strafflagen.

De rättigheter och skyldigheter som avses i denna paragraf gäller också under den tid som en elev deltar i undervisning eller verksamhet utanför skolan.

80 §

Allmänna principer för omhändertagande och granskning

De åtgärder som avses i del III 14 kap. 78 och 79 §§ ska genomföras på ett så säkert sätt som möjligt. Åtgärderna får inte ingripa i elevens personliga integritet i större omfattning än vad som är nödvändigt för att trygga säkerheten och

studieron. Vid omhändertagande av föremål och ämnen och vid granskning av en elev ska den diskretion som omständigheterna kräver iakttas.

En skolföreståndare, rektor eller lärare som använt sig av maktmedel enligt del III 14 kap. 79 § ska lämna en skriftlig redogörelse för händelsen till kommunen. En granskning av en elev och omhändertagande av föremål och ämnen ska registreras. Elevens vårdnadshavare ska så fort som möjligt informeras om åtgärder enligt del III 14 kap. 78 och 79 §§.

Huvudmannen för skolan ska följa upp användningen av de åtgärder som avses i del III 14 kap. 78 och 79 §§ minst en gång per läsår.

81 §

Överlämnande och förstörande av omhändertagna föremål och ämnen

Föremål eller ämnen som använts för att orsaka störningar och som omhändertagits av skolföreståndaren, skolans rektor eller en lärare med stöd av del III 14 kap. 79 § ska överlämnas till eleven efter lektionen eller skoltillställningen. Om det är sannolikt att det störande beteendet fortsätter efter lektionen ska det föremål eller ämne som använts för att orsaka störningar överlämnas till eleven senast vid arbetsdagens slut.

Förbjudna föremål och ämnen överlämnas till elevens vårdnadshavare. Föremålen och ämnena ska dock överlämnas till polisen eller till någon annan i lag föreskriven myndighet om eleven eller dennes vårdnadshavare inte har laglig rätt att inneha dem.

Före överlämnandet ska föremålet eller ämnet förvaras omsorgsfullt. Överlämnandet ska ske så fort som möjligt efter det att föremålet eller ämnet har omhändertagits.

Om vårdnadshavaren inte inom tre månader efter det att han eller hon fått meddelande om omhändertagandet avhämtar föremålet eller ämnet får det bevisligen förstöras. Överlämnande och förstörande av föremål och ämnen ska registreras.

15 kap.

Skoldistrikt och ort för skolgång

82 §

Kommunen utgör ett skoldistrikt. Kommunen kan vid behov delas in i flera skoldistrikt så att det finns en skola i varje distrikt. Då kommunen delas in i skoldistrikt ska bebyggelsen, skolornas placering och kommunikationerna beaktas så att elevernas skolresor blir så trygga och korta som möjligt.

Ett skoldistrikt kan vara gemensamt för två eller flera kommuner.

83 §

Ort för skolgången

En elev ska gå i den grundskola till vars skoldistrikt eleven hör.

Trots bestämmelserna i 1 mom. kan kommunen

1) på ansökan av vårdnadshavaren bevilja en elev rätt att av särskilda skäl gå i en skola i ett annat skoldistrikt i hemkommunen eller i en annan kommun,

2) av särskild orsak bestämma att en elev temporärt under ett eller flera läsår ska gå i någon annan av kommunens grundskolor än i den till vars distrikt eleven hör,

3) bestämma att en viss del av undervisningen i en skola ordnas i en skola i ett annat skoldistrikt i hemkommunen eller i en annan kommun samt

4) bestämma att en elev med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i skola i en annan kommun.

84 §

Gemensamma grundskolor

Två eller flera kommuner kan ha gemensamma grundskolor. En gemensam grundskola förvaltas av den kommun som skolan är belägen i eller av ett kommunalförbund.

16 kap.**Tillsyn och utvärdering**

85 §

Tillsynsmyndighet

Landskapsregeringen är tillsynsmyndighet för den kommunala grundskolan. Förläggningkommunen utövar i enlighet med del III 7 kap. 35 § 2 mom. tillsyn över ersättande grundskolor.

86 §

Inspektionsätt

Tillsynsmyndigheten har rätt att inspektera grundskoleverksamheten och lokaler som grundskolan använder i sin verksamhet. En inspektion får göras utan förhandsanmälan. Skolan är på begäran skyldig att utan hinder av sekretessbestämmelserna lämna upplysningar och lägga fram alla handlingar som är nödvändiga för inspektionen.

Polisen ska vid behov ge tillsynsmyndigheten handräckning för utförandet av en inspektion. Över en inspektion ska det föras protokoll.

87 §

Anmärkning och uppmärksamgörande

Om det vid tillsynen konstateras att huvudmannen vid ordnandet eller genomförandet av en verksamhet enligt denna lag har förfarit felaktigt eller underlåtit att fullgöra sin skyldighet, kan tillsynsmyndigheten ge huvudmannen eller den tjänsteman som ansvarar för den felaktiga verksamheten en anmärkning.

Tillsynsmyndigheten kan, om ärendet inte föranleder en anmärkning eller andra åtgärder, uppmärksamgöra den övervakade på att verksamheten ska ordnas på ett behörigt sätt och att god förvaltningssed ska iakttas.

I en anmärkning eller ett uppmärksamgörande som givits av tillsynsmyndigheten enligt denna paragraf får ändring inte sökas genom besvär.

88 §

Förelägganden och tvångsmedel

Om det vid en inspektion upptäcks brister eller andra missförhållanden som äventyrar elevernas välbefinnande och säkerhet eller om verksamheten i övrigt strider mot denna lag kan tillsynsmyndigheten meddela ett föreläggande om hur de ska avhjälpas.

När ett föreläggande meddelas ska det utsättas en tid inom vilken nödvändiga åtgärder ska vidtas. Tillsynsmyndigheten kan vid vite eller vid äventyr att verksamheten eller en del av den avbryts, förplikta huvudmannen att iakttä det föreläggande som avses i 1 mom. Om elevernas säkerhet kräver det kan tillsynsmyndigheten bestämma att verksamheten eller en del av den omedelbart ska avbrytas.

Beslut som fattats av tillsynsmyndigheten om avbrytande av verksamheten eller om förbud mot användningen av en verksamhetsenhet eller en del av enheten ska iakttas trots att ändring har sökts, om inte besvärmyndigheten bestämmer något annat.

89 §

Utvärdering av utbildningen i grundskolan

Skolans huvudman ska utvärdera utbildningen och delta i den utvärdering som landskapsregeringen beslutar om.

Målsättningen med utvärderingen av utbildningen är att säkerställa att syftet med denna

lag nås, att stöda en utveckling av utbildningen och att förbättra förutsättningarna för lärande.

DEL IV BARN- OCH ELEVVÄLSA

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 § *Syfte*

Barn- och elevhälsan ska arbeta förebyggande och främjande och upprätthålla barnens och elevernas utveckling och lärande, goda psykiska och fysiska hälsa och sociala välbefinnande. Barn- och elevhälsan ska arbeta för att säkerställa tidigt stöd för dem som behöver det och främja samarbetet med barnen och elevernas familj och andra närstående.

Barn- och elevhälsans tjänster tillhandahålls inte för personer som i enlighet med del III 8 kap. får grundskoleutbildning för andra än läropliktiga.

Verksamheten inom barn- och elevhälsan genomförs som ett sektorsövergripande samarbete mellan huvudmannen för barnomsorgen och grundskolan, Ålands hälso- och sjukvård, socialväsendet samt vid behov andra samarbetspartner.

2 § *Barn- och elevhälsotjänster*

Barn- och elevhälsans tjänster omfattar psykolog- och kuratorstjänster enligt del IV 1 kap. 3 §, stöd för barns och elevers utveckling och lärande enligt del II 7 kap. och del III 5 kap. i denna lag, samt rådgivningstjänster för barn under läropliktsåldern och skolhälsovård för elever i grundskolan enligt 28 och 29 §§ i landskapslagen (2011:114) om hälso- och sjukvård.

3 § *Barn- och elevhälsans psykolog- och kuratorstjänster*

Med psykolog- och kuratorstjänster avses att barn- och elevhälsans psykolog och kurator ger stöd och handledning för att främja barns och elevers inläring och välbefinnande och sociala färdigheter. Psykolog- och kuratorstjänsterna ska även främja samarbetet mellan barnens och elevernas familj och andra närstående.

Bestämmelser om behörighetsvillkor för att verka som psykolog och kurator inom barn- och elevhälsan utfärdas i en landskapsförordning.

2 kap. Särskilda bestämmelser

4 § *Ansvar för ordnandet*

Kommunen ansvarar för att barn- och elevhälsans psykolog- och kuratorstjänster och stöd för barns och elevers utveckling och lärande ordnas. När kommunen ordnar tjänsterna ska den samarbeta med Ålands hälso- och sjukvårds skolhälsovårdspersonal.

Kommunen ansvarar för att ett barn som har sin hemort i kommunen och som fullgör sin läroplikt genom hemundervisning har tillgång till barn- och elevhälsans psykolog- och kuratorstjänster.

Huvudmannen för en privat barnomsorgsenhet eller en ersättande skola ansvarar för att barnen och eleverna har tillgång till barn- och elevhälsans psykolog- och kuratorstjänster.

5 § *Skyldighet att informera och handleda*

Huvudmannen för utbildningsverksamheten ansvarar för att barnen och eleverna samt deras vårdnadshavare får information om sådan barn- och elevhälsa som barnen och eleverna har tillgång till.

Barnomsorgens, grundskolans och barn- och elevhälsans personal ska vägleda barnen och eleverna till de tjänster inom barn- och elevhälsan som de behöver.

6 § *Barn- och elevhälsoplan*

Varje barnomsorgsenhet och grundskola ska i arbetsplanen beskriva hur barn- och elevhälsan ska genomföras, utvärderas och utvecklas. Landskapsregeringen utfärdar närmare anvisningar om vad barn- och elevhälsoplanen ska omfatta.

7 § *Barn- och elevhälsan i välfärdsplanen för barn och unga*

Den välfärdsplan för barn och unga som avses i landskapslagen (2008:97) om tillämpning i landskapet Åland av barnskyddslagen ska beskriva hur barn- och elevhälsoverksamheten genomförs i kommunens barnomsorg och grundskolor.

8 § *Barn- och elevhälsogrupp*

I barnomsorgsenheterna och i grundskolorna ska det finnas en barn- och elevhälsogrupp som ansvarar för planeringen, utvecklingen,

genomförandet och utvärderingen av barn- och elevhälsan.

Barn- och elevhälsogruppen ansvarar också för ärenden som gäller utredning av stödbehovet av specialpedagogiskt och mångprofessionellt stöd enligt del III 5 kap. 19 och 20 §§ och för hur barn- och elevhälsotjänster ska ordnas för ett enskilt barn eller för en enskild elev eller för en viss grupp av barn respektive elever.

Vid behandlingen av ett ärende som gäller ett enskilt barn eller en enskild elev ska bestämmelserna om barnens och elevernas samt deras vårdnadshavares ställning inom elevhälsan enligt del IV 2 kap. 12 § beaktas. Detsamma gäller vid behandlingen av ett ärende som gäller en grupp av barn respektive elever, om enskilda barn eller elever kan identifieras.

En medlem i barn- och elevhälsogruppen får inte använda de sekretessbelagda uppgifter som han eller hon får tillgång till som medlem i gruppen för något annat ändamål än barn- och elevhälsa.

9 §

Kontakt för att anlita barn- och elevhälsans psykolog- och kuratorstjänster

Om en anställd vid barnomsorgen, grundskolan eller inom barn- och elevhälsan bedömer att barn- och elevhälsans psykolog- och kuratorstjänster behövs för att förebygga eller övervinna lärandesvårigheter eller sociala eller psykiska svårigheter hos ett barn eller en elev, ska den anställde tillsammans med barnet eller eleven utan dröjsmål kontakta barn- och elevhälsans psykolog eller kurator och lämna de uppgifter som den anställde känner till och som behövs för bedömningen av stödbehovet. Om det inte är möjligt att ta kontakt tillsammans, ska barnet eller eleven snarast informeras om kontakttagandet och ges möjlighet att samtala om orsakerna till detta.

Även andra personer än de som avses ovan som i sin yrkesuppgift fått veta att ett barn eller en elev behöver stöd, får trots sekretessbestämmelserna kontakta barn- och elevhälsans psykolog eller kurator.

Barnets eller elevens vårdnadshavare ska informeras om kontakttagande, om inte något annat bestäms i lag.

10 §

Rätt till barn- och elevhälsans tjänster

Alla barn och elever ska ha en jämlik tillgång till barn- och elevhälsotjänster.

Ett barn eller en elev ska ges möjlighet till ett personligt samtal med personal från barn- och

elevhälsan senast den sjunde arbetsdagen efter det att barnet eller eleven har begärt detta. I brådskande fall ska möjlighet till ett samtal ges senast nästa arbetsdag. Möjligheten till ett personligt samtal gäller också när barnets eller elevens vårdnadshavare eller någon annan har begärt detta, om det inte är uppenbart onödigt.

Utgående från en bedömning som genomförs av barn- och elevhälsans psykolog eller kurator har barnet eller eleven rätt att få tillräckligt stöd och tillräcklig handledning för att problem relaterade till hans eller hennes lärande och utveckling ska kunna förebyggas och övervinnas. Vid behov ska barnet eller eleven hänvisas till andra barn- och elevhälsotjänster och annan verksamhet som stöder barn och unga i behov av särskilt stöd.

11 §

Möjlighet att nå elevhälsövårdare och läkare

Elever ska ha möjlighet att vardagar under tjänstetid få kontakt med elevhälsövården. Bedömning av vårdbehovet och vård som i samband med bedömningen har konstaterats vara medicinskt eller odontologiskt nödvändig ska ordnas i enlighet med landskapslagen om hälso- och sjukvård.

12 §

Barnens, elevernas och deras vårdnadshavares ställning inom barn- och elevhälsan

Barn- och elevhälsans insatser genomförs i samverkan med barnet eller eleven och hans eller hennes vårdnadshavare. Barnets eller elevens egna önskemål och åsikter ska i enlighet med hans eller hennes ålder, mognad och övriga personliga förutsättningar beaktas i åtgärder och avgöranden som gäller honom eller henne.

När barn- och elevhälsogruppen behandlar ett enskilt barn- och elevhälsoärende ska behandlingen grunda sig på barnets eller elevens samtycke, eller om han eller hon inte har förutsättningar att bedöma betydelsen av sitt samtycke, på vårdnadshavarens samtycke.

Ett barn eller en elev får med hänsyn till sin ålder, mognad och övriga personliga förutsättningar samt sakens natur, av vägande skäl förbjuda att hans eller hennes vårdnadshavare deltar i behandlingen av ett barn- eller elevhälsoärende och förbjuda att sekretessbelagda elevhälsouppgifter som gäller honom eller henne lämnas ut till vårdnadshavaren, om detta inte klart strider mot barnets eller elevens intresse. Vårdnadshavaren har inte rätt att förbjuda en minderårig att använda elevhälsotjänster.

13 §

Barn- och elevhälsans journaler

Individuella möten inom barn- eller elevhälsan som omfattas av landskapslagen (1993:61) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om patientens ställning och rättigheter ska antecknas i en patientjournal och i andra journalhandlingar i enlighet med bestämmelserna i sistnämnda lag och i bestämmelser som utfärdas med stöd av den.

14 §

Uppföljning och utvärdering

Landskapsregeringen ansvarar för den övergripande uppföljningen och utvärderingen av barn- och elevhälsan i landskapet.

DEL V PERSONAL INOM BARNOMSORG OCH GRUNDSKOLA

1 kap.**Inledande bestämmelser**

1 §

Allmänt

På anställningsförhållanden inom kommunens barnomsorg och grundskola tillämpas kommunallagen (1997:73) och vad som bestäms med stöd av den, om inte annat framgår av denna lag eller en landskapsförordning som utfärdats med stöd av den.

2 §

Ledningen av enheter för utbildningsverksamheten

Ett daghem leds av en föreståndare. En grundskola leds av en föreståndare eller en rektor. En daghems- eller skolföreståndare eller en rektor ansvarar för fritidshemsverksamhet. För respektive enhet kan en vice föreståndare eller vice rektor utses som fungerar som ställföreträdande ledare. En grundskola kan även ha en biträdande rektor. Föreståndaren eller rektorn leder och utvecklar verksamheten och undervisningen i barnomsorgen respektive grundskolan.

3 §

Personal

I daghemmen ska det finnas lärare inom barnomsorgen och barnskötare. För barn i behov av särskilt stöd ska daghem ha assistenter och speciallärare inom barnomsorgen. I familjedaghemmen och gruppfamiljedaghemmen ska det finnas familjedagvårdare. I fritidshemmen kan det finnas barnskötare eller fritidspedago-

ger. För fritidshem med fler än 13 barn ska det finnas minst en fritidspedagog. Minimikrav på antalet anställda inom en barnomsorgsenhet finns i del II 3 kap. 10 § om verksamheternas personaldimensionering.

I grundskolan ska det finnas lärare. Lärartjänster är tjänster som lektor och klasslärare. För barn i behov av särskilt stöd ska grundskolan även ha lärartjänster som speciallärare och specialklasslärare samt befattningar som elevassistenter. I varje grundskola ska det antal tjänster som lärare finnas, som grundskolans elevantal och timantal förutsätter. Timplärare kan anställas för de timmar för vilka det inte är ändamålsenligt att inrätta lärartjänster.

I daghemmen och grundskolan ska det finnas tillgång till skolkurator och skolpsykolog.

Två eller flera daghem eller grundskolor kan ha gemensamma tjänster och befattningar.

2 kap.**Särskilda bestämmelser**

4 §

Kunskaper i svenska

Personal inom den kommunala utbildningsverksamheten ska i tal och skrift ha de kunskaper i svenska som behövs, för vilket närmare bestämmelser utfärdas i en landskapsförordning.

5 §

Behörighetskrav

Bestämmelser om behörighetskrav för personal inom barnomsorgen och grundskolan utfärdas i en landskapsförordning.

Om det inte är möjligt att anställa en person som uppfyller behörighetskraven kan kommunen för högst ett års tid anställa en person som har tillräcklig skicklighet och förmåga att sköta tjänsten eller uppgiften.

6 §

Fortbildning

Den som ordnar utbildningsverksamhet enligt denna lag ska se till att personalen i tillräckligt hög grad deltar i fortbildning som upprätthåller och utvecklar yrkesskickligheten. Fortbildningen ska utvärderas.

7 §

Anställningsvillkor

Om anställningsvillkor gäller vad som överenskommit i tjänstekollektivavtalen. På personal i offentligrättsligt anställningsförhål-

lande tillämpas utöver denna lags bestämmelser, landskapslagen (2004:24) om tillämpning i landskapet Åland av lagstiftning om kommunala tjänstemän. På personal i privaträttsligt anställningsförhållande tillämpas utöver denna lags bestämmelser arbetsavtalslagen (FFS 55/2001).

En lärare i grundskolan kan anställas på provotid under högst ett år.

I landskapslagen (2004:3) om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som ska arbeta med barn finns bestämmelser om krav på kontrollförfarande som ska göra arbetsgivare medvetna om en eventuell brottslig bakgrund hos dem som ska arbeta med personer som är under 18 år.

8 §

Tjänstemännens och arbetstagarnas allmänna skyldigheter

Tjänstemännen och arbetstagarna ska sköta de uppgifter som tilldelats dem i eller med stöd av denna lag. De ska även delta i utvecklandet av barnomsorgens och grundskolans verksamhet tillsammans med berörda myndigheter. Tjänstemännen och arbetstagarna ska i all verksamhet sträva efter att i samarbete med barnen eller eleverna, deras vårdnadshavare och daghemmets eller skolans personal, nå de mål som ställts upp för barnomsorgen och grundskolan.

9 §

Handlingssekretess och tystnadsplikt

Den som är anställd eller praktikant hos kommunen, medlem av ett kommunalt organ, verksam vid skolhälsovården, vid en privat barnomsorgsverksamhet eller vid en ersättande skola, får inte för utomstående röja vad denne vid skötseln av sina uppgifter enligt denna lag fått veta om personliga eller ekonomiska omständigheter som rör ett barn, en elev, medlemmar av barnets eller elevens familj, om inte den berörda personen gett sitt samtycke till detta. Om den berörda personen inte själv kan bedöma innebörden av samtycket, ska samtycket begäras från dennes vårdnadshavare.

Oberoende av 1 mom. eller vad som särskilt bestäms om sekretess har de personer som är anställda inom den kommunala utbildningsverksamheten, verksamma inom skolhälsovården, vid en privat barnomsorgsverksamhet eller vid en ersättande skola rätt att lämna uppgifter till varandra och till organ inom kommunens förvaltning om uppgifterna är nödvändiga för att ett barns barnomsorg och skolgång ska kunna ordnas på ett ändamålsenligt sätt. Det som bestäms i 1 mom. hindrar inte heller

att uppgifter lämnas till den som på tjänstens vägnar har rätt att få kännedom om saken.

Om en elev som är under 18 år övergår till verksamhet eller utbildning som en annan utbildningsanordnare ordnar i enlighet med denna lag, landskapslagen (2011:13) om gymnasieutbildning eller landskapslagen (1999:53) om Ålands folkhögskola, ska den tidigare utbildningsanordnaren trots bestämmelserna om sekretess utan dröjsmål lämna uppgifter som är nödvändiga för ordnandet av undervisningen eller utbildningen till den nya utbildningsanordnaren. Motsvarande uppgifter kan lämnas också på begäran av den nya utbildningsanordnaren.

Den som fullgör uppgifter som avses i denna lag har oberoende av skyldigheten att iaktta sekretess, rätt att till polisen anmäla uppgifter som är nödvändiga för bedömningen av ett hot mot liv eller hälsa eller för förhindrande av en hotande gärning, om han eller hon vid fullgörandet av uppgifterna har fått kännedom om omständigheter som ger skäl att misstänka att någon löper risk att bli utsatt för våld.

Enligt 25 och 25 c §§ i barnskyddslagen, tillämplig på Åland i enlighet med landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av barnskyddslagen, är förtroendevalda och anställda skyldiga att anmäla till myndigheten för en kommunalt samordnad socialtjänst om de får vetskap om ett barn vars behov av vård och omsorg förutsätter att behovet av barnskydd utreds.

Den som är anställd inom kommunens utbildningsverksamhet och i sitt arbete har fått kännedom om en person vars behov av socialvård är uppenbart, ska i enlighet med 35 § i socialvårdslagen (2020:12) för Åland styra personen att söka socialservice, eller om personen samtycker till det, kontakta myndigheten för en kommunal samordnad socialtjänst, så att stödbehovet kan bedömas. Om ett samtycke inte kan fås och personen är uppenbart oförmögen att svara för sin omsorg, hälsa eller säkerhet, eller ett barns bästa absolut kräver det, ska en anmälan om behovet av socialvård göras utan dröjsmål trots sekretessbestämmelserna. Om den anmälningspliktiga personen utan dröjsmål har kontaktat den myndighet som ansvarar för socialvården och uppgett orsakerna till kontakten, behöver ingen barnskyddsanmälan göras på grundval av samma uppgifter.

10 §

Brott mot tystnadsplikten

Den som bryter mot tystnadsplikten i 8 § ska dömas för brott mot tystnadsplikten till böter

eller fängelse i högst sex månader. Om brottet ska anses som grovt döms till böter eller till fängelse i högst ett år.

11 §

Rätt att få och ge ut uppgift

Huvudmannen för en barnomsorgsverksamhet eller en grundskola ska på begäran ge landskapsregeringen, Ålands statistik- och utredningsbyrå samt det nationella studie- och examensregistret de elevuppgifter som behövs för utvärdering, utveckling, statistikföring och uppföljning av utbildningen.

Uppgifter ur elevregister får lämnas ut med hjälp av teknisk anslutning till den som har rätt att få uppgifterna. Innan en sådan teknisk anslutning öppnas ska den som lämnar ut uppgifterna försäkra sig om att uppgifterna kommer att skyddas på ett behörigt sätt.

Trots bestämmelser om sekretess har en barnomsorgs- och utbildningsanordnare rätt att avgiftsfritt få nödvändiga uppgifter av social- och hälsovårdsmyndigheterna om uppgifterna behövs för att kunna ordna barnomsorgen eller skolgången för ett barn eller en elev.

DEL VI FÖRVALTNING

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Kommunallagen

Om förvaltningen av kommunens utbildningsverksamhet gäller vad som bestäms i eller med stöd av kommunallagen för landskapet Åland, om undantag inte görs i denna lag eller i den landskapsförordning som utfärdats med stöd av den.

2 §

Förvaltning av utbildningsverksamheten

Förvaltningen av utbildningsverksamheten inom barnomsorgen och i grundskolan samt de särskilda uppgifter som ankommer på kommunen enligt denna lag sköts av en nämnd eller av kommunstyrelsen i enlighet med kommunfullmäktiges beslut.

Om utbildningsverksamheten sköts av ett kommunalförbund ska kommunalförbundet utse ett organ som sköter förvaltningen av de uppgifter som enligt denna lag ankommer på kommunen. Bestämmelser om samarbete mellan kommuner finns i 12 kap. i kommunallagen.

3 §

Barnomsorgschef, grundskolechef och utbildningschef

För den pedagogiska ledningen och utvecklingen av utbildningsverksamheten ska kommunen utse en barnomsorgschef och en grundskolechef. Tjänsterna kan utses på viss tid. Kommunen kan välja att istället utse en utbildningschef som handhar barnomsorgschefens och grundskolechefens uppgifter. Kommunen kan även utse en annan tjänsteman i ledande ställning att ha ett övergripande ansvar för kommunens barnomsorg och grundskola samt besluta att till den ansvariga tjänstemannen helt eller delvis överföra de uppgifter som enligt denna lag ankommer på barnomsorgschefen och grundskolechefen.

Tjänsterna kan vara gemensamma för flera kommuner eller för ett kommunalförbund och en eller flera kommuner.

Närmare bestämmelser om behörighetsvillkoren för tjänsterna utfärdas i en landskapsförordning.

2 kap.

Utbildningsstadga och kollegium

4 §

Utbildningsstadga

Kommunfullmäktige ska anta en utbildningsstadga för barnomsorgen och grundskolan. Utbildningsstadgan ska innehålla de allmänna grunderna för barnomsorgens och grundskolans verksamhet. Närmare bestämmelser om de allmänna grunderna utfärdas i en landskapsförordning

5 §

Delegering

I utbildningsstadgan kan bestämmas att en uppgift som enligt denna lag eller de bestämmelser som utfärdats med stöd av den ska skötas av en nämnd, en viss tjänsteman eller av ett organ inom ett kommunalförbund, kan delegeras till en annan kommunal nämnd, tjänsteman eller till ett annat organ inom ett kommunalförbund.

Delegering enligt bestämmelserna i 1 mom. gäller inte

- 1) godkännande av en arbetsplan,
- 2) begränsning av rätten för en elev i grundskolan att delta i undervisningen eller
- 3) antagning eller överflyttning av en elev i grundskolan till mångprofessionellt stöd utan vårdnadshavarens samtycke.

6 § *Kollegium*

Ett daghems kollegium består av daghemsföreståndaren, lärarna i barnomsorgen, lärarna i specialbarnomsorgen, fritidspedagogerna och barnskötarna.

En grundskolas lärarkollegium består av skolföreståndaren eller skolans rektor, biträdande rektorn, lärarna och timplärarna.

Kollegiet ska planera, främja och utveckla arbetet och verka för en god arbetsmiljö.

DEL VII SÄRSKILDA BESTÄMMELSER

1 kap. Finansiering

1 § *Hemkommunernas kostnadsansvar för grundskolan*

Om en elev går i en gemensam grundskola, i en grundskola i en annan kommun än hemkommunen eller i en ersättande skola vars verksamhet finansieras av kommunen, ska elevens hemkommun delta i skolans driftskostnader enligt de faktiska kostnaderna, om kommunerna inte kommit överens om någon annan grund för fördelningen av kostnaderna.

Etableringen av en gemensam skola finansieras så att bruttokostnaderna fördelas i förhållande till antalet läropliktiga från respektive deltagande kommun under det år kostnaderna avser, om kommunerna inte kommit överens om någon annan grund för fördelningen av kostnaderna.

Elevens hemkommun ska två gånger per år, i februari och oktober, betala de kostnader eller de landskapsandelar som avses i 1 mom. till grundskolans huvudman om inget annat avtalats.

När hemkommunens kostnadsansvar bestäms beaktas inte de kostnader som avses i 18 § 2 mom. landskapslagen om landskapsandelar till kommunerna. Med elevens hemkommun avses den kommun, där eleven har sin hemkommun enligt lagen om hemkommun den 1 september respektive den 1 januari.

2 kap. Ändringssökande

2 § *Kommunala beslut i ärenden som gäller barnomsorg*

I ett beslut som gäller barnomsorg för ett barn eller barnomsorgsavgift får rättelse begäras hos

kommunen inom 14 dagar efter delfäendet av beslutet.

Ett beslut med anledning av begäran om rättelse enligt 1 mom. får överklagas genom besvär hos Ålands förvaltningsdomstol på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen (FFS 586/1996).

3 § *Kommunala beslut i ärenden som gäller grundskolan*

Om inte annat föreskrivs någon annanstans i lag får rättelse av ett beslut begäras hos kommunen inom 14 dagar efter delfäendet av beslutet, om beslutet gäller

- 1) antagning som elev,
- 2) inledande av skolgång vid en annan tidpunkt enligt del III 1 kap. 2 § 2 mom.,
- 3) specialpedagogiskt stöd enligt del III 5 kap. 19 §,
- 4) mångprofessionellt stöd enligt del III 5 kap. 20 §,
- 5) överföring till träningsundervisning enligt del III 5 kap. 22 §,
- 6) undervisning i särskilda situationer enligt del III 5 kap. 24 §,
- 7) flexibel undervisningsform enligt del III 5 kap. 25 § samt
- 8) särskilda undervisningsarrangemang enligt del III 5 kap. 26 §.

Ett beslut som gäller avbrytande av hemundervisning, en skriftlig varning till en elev, avstängning av en elev för viss tid enligt del III 13 kap. 72 § 2 mom. eller en förmån eller rättighet enligt del III 12 kap. 62-64, 66 eller 67 §§ får överklagas genom besvär hos Ålands förvaltningsdomstol på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen, om inte något annat föreskrivs i denna lag.

Ett beslut med anledning av begäran om rättelse enligt 1 mom. får överklagas genom besvär hos Ålands förvaltningsdomstol på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen, om inte något annat föreskrivs i denna lag.

Besvär över ett beslut som gäller avbrytande av hemundervisning, en skriftlig varning till en elev, avstängning av en elev för viss tid eller ett ärende som avses i 3 mom. ska anföras inom 14 dagar från det att elevens vårdnadshavare delgavs beslutet. Ärenden som avses i detta moment ska behandlas skyndsamt.

Beslut som gäller bedömning av en elev får inte överklagas genom besvär. Elevens vårdnadshavare eller eleven själv om han eller hon har fyllt 15 år, får hos rektor begära en ny bedömning av studieförskolans eller kvarstående i årskurs eller en ny slutbedömning inom två månader från delfäendet. I fråga om den

nya bedömningen beslutar skolans rektor och elevens lärare gemensamt.

4 §

Beslut av huvudmannen för en ersättande skola

Beslut som huvudmannen för en ersättande skola har fattat enligt denna lag eller en landskapsförordning som har utfärdats med stöd av den får överklagas genom besvär hos Ålands förvaltningsdomstol på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen, om inte rätten till besvär är begränsad enligt lag. Ett beslut som gäller en elev ska överklagas inom 14 dagar.

5 §

Beslut av landskapsregeringen

I beslut som landskapsregeringen har fattat med stöd av denna lag eller en landskapsförordning som har utfärdats med stöd av den får ändring sökas genom besvär i enlighet med bestämmelserna i 25 § i självstyrelselagen för Åland.

6 §

Beslut av tillsynsmyndigheter

I beslut som tillsynsmyndigheten för barnomsorgen har fattat med stöd av denna lag får ändring sökas genom besvär i enlighet med bestämmelserna i landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet, om inte rätten till besvär är begränsad enligt lag.

I beslut som landskapsregeringen som tillsynsmyndighet för grundskolan har fattat med stöd av denna lag får ändring sökas genom besvär i enlighet med bestämmelserna i 25 § i självstyrelselagen för Åland, om inte rätten till besvär är begränsad enligt lag.

I beslut som en kommun som tillsynsmyndighet för en ersättande skola har fattat med stöd av denna lag får ändring sökas genom besvär i enlighet med bestämmelserna i kommunalagen för landskapet Åland, om inte rätten till besvär är begränsad enligt lag.

7 §

Besväröförbud

Beslut som fattats med anledning av en begäran om en ny bedömning enligt del VII 2 kap. 3 § 5 mom. får inte överklagas genom besvär.

Beslut om godkännande av en arbetsplan som kommunen eller huvudmannen för en ersättande skola har fattat enligt denna lag får inte överklagas genom besvär.

En anmärkning eller ett uppmärksamgörande som givits av en tillsynsmyndighet enligt denna lag får inte överklagas genom besvär.

DEL VIII IKRAFTTRÄDANDE

1 kap.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

1 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2021. Genom ikraftträdandet av denna lag upphävs barnomsorgslagen (2011:86) för landskapet Åland och grundskolelagen (1995:18) för landskapet Åland.

Om det i någon annan lagstiftning hänvisas till någon av de upphävda lagarna ska hänvisningarna i tillämpliga delar avse bestämmelserna i denna lag.

Åtgärder som verkställigheten av denna lag kräver får vidtas innan lagen träder i kraft.

2 §

Övergångsbestämmelser

De barn som när denna lag träder i kraft har beviljats barnomsorg behåller denna rätt i enlighet med tidigare bestämmelser, oavsett om denna lag berättigar till ifrågavarande barnomsorg, så länge serviceförhållandet fortgår.

En kommun som beviljat insatser för särskilt stöd för ett barn inom barnomsorgen innan denna lag har trätt i kraft är skyldig att slutföra en sådan utredning som avses i del II 7 kap. 40 § samt att fatta beslut om specialbarnomsorg och vid behov göra upp en individuell plan för barnets specialpedagogiska stöd senast den 31 augusti 2021.

Läroplanen för grundskolan och arbetsplaner som fastställts samt beslut om timfördelning och om grunderna för förundervisning som fattats med stöd av de upphävda lagarna förblir i kraft till den 31 juli 2021. En läroplan för grundskolan och en läroplan för förundervisningen som avses i denna lag ska beslutas så att de kan tillämpas från och med den 1 augusti 2021. För en elev som höstterminen 2021 börjar årskurs 9 tillämpas dock den nya läroplanen endast i tillämpliga delar.

Beslut om beviljande av studiesociala förmåner som fattats före lagens ikraftträdande förblir i kraft för den tid de gäller.

Bestämmelserna i del III 8 kap. om rätt till grundskoleutbildning för andra än läropliktiga tillämpas från och med den 1 augusti 2021.

De beslut om stöd för lärande och skolgång för en elev i grundskolan som fattats före lagens ikraftträdande förblir i kraft. Beslut som fattats före lagens ikraftträdande ska efter lagens ikraftträdande i enlighet med del III 5 kap. 20 § 4 mom. bedömas med bestämda intervaller eller vid behov.

Det krav på kunskaper i svenska som avses i del V 2 kap. 4 § tillämpas inte för den som inne-

har en tjänst eller är anställd i arbetsavtalsförhållande inom grundskolan eller barnomsorgen när denna lag träder i kraft.

Den som innehar en tjänst eller är anställd i arbetsavtalsförhållande inom grundskolan eller barnomsorgen när denna lag träder i kraft är fortsatt behörig för tjänsten eller anställningen.

Mariehamn den 12 mars 2020

HARRY JANSSON
vicelantråd

Annika Hambrudd
föredragande minister

